

**GHID REGULI DE VIZITARE A
PARCULUI NATURAL
MUNȚII MARAMUREȘULUI**

Cuprins

Descriere parc.....	3
Limite parc	4
Zonarea internă.....	5
Fauna	6
Flora	14
Căi de acces	16
Comunități locale	17
Obiective.....	20
Patrimoniul cultural	30
Peisaj	34
Tradiții și obiceiuri.....	34
Practicarea agriculturii	38
Trasee	40
Reguli de vizitare în Parcul Natural	
Munții Maramureșului.....	55

Despre parc

Munții Maramureșului sunt cel mai înalt masiv montan situat pe granița de stat a României, punct de convergență a mai multor regiuni etnografice (Maramureșul românesc, Zăcarpatia, Bucovina de sud și de nord, Galiția). Situați în partea nordică a Carpaților Orientali, Munții Maramureșului se învecinează la est cu Munții Țibăului, la sud cu Munții Rodnei, la sud vest și vest cu Depresiunea Maramureșului, iar la nord cu Munții Rahiv și Cernahora (din Ucraina).

Suprafața totală reglementată prin planul de management integrat este de **133,326** ha și cuprinde Parcul Natural Munții Maramureșului, cel mai mare parc din România, peste care se suprapun:

Situl de importanță comunitară ROSAC0124 Munții Maramureșului - 106.909 ha; Situl de protecție specială avifaunistică ROSPA0131 Munții Maramureșului - 70.972 ha și rezervațiile naturale: 2.580 Cornu Nedeii – Ciungii Bălăsânii - 800 ha; 2.586 Vârful Farcău – Lacul Vinderel – Vârful Mihăilecu - 100 ha, 2.588 Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu - 100 ha și 2.569 Stâncăriile Sâlhoi – Zâmbroslavele - 5 ha.

Începând cu anul 2005 au fost declarați arie protejată de interes național, categoria parcuri naturale. Principalele motive ale desemnării au fost: prezența ultimei populații naturale de lostrită din țara noastră ca endemit al bazinului Dunărean, prezența florei și faunei emblematice pentru Carpați în cadrul unor ecosisteme încă stabile, existența habitatelor naturale pe întinderi mari, precum și un mod de viață tradițional, direct dependent de resursele naturale și încă păstrat într-o măsură semnificativă.

Parcul Natural Munții Maramureșului este localizat în partea de nord a României, în grupa nordică a Carpaților Orientali, cuprinzând teritoriul dintre râul Vișeu și granița țării. Unitățile majore de relief peste care se suprapune Parcul Natural sunt Munții Maramureșului (93%) și Depresiunea Maramureșului (7%), iar coordonatele geografice în centrul parcului natural sunt: latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E. Administrativ, Parcul Natural Munții Maramureșului este localizat în Regiunea de dezvoltare Nord-Vest a țării, în nordul județului Maramureș, incluzând teritorii din unitățile administrativ-teritoriale Borșa, Moisei, Vișeu de Sus, Vișeu de Jos, Leordina, Ruscova, Repedea, Poienile de sub Munte, Petrova, Bistra, Rona de Sus și Bocicioiu Mare.

Situl de importanță comunitară ROSAC0124 Munții Maramureșului se suprapune peste parcul natural, mai puțin extremitatea sudică a acestuia, respectiv Culoarul Vișeului, intravilanul localităților, interfluviul dintre Ruscova și Valea Vinului și Munceii Maramureșului. Coordonatele geografice în centrul sitului sunt: latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E.

Aria de protecție specială avifaunistică ROSPA0131 Munții Maramureșului se suprapune cu parcul natural, incluzând partea nordică și estică a acestuia. Coordonatele geografice în centrul sitului sunt: latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E.

Rezervația naturală 2.580 Cornu Nedeii – Ciungii Bălăsâni este localizată în partea de est a parcului, cantonată în zona Vf. Cearcănu – Podu Cearcănului și versantul nordic al Vf. Jupania pe raza localităților Borșa și Vișeu de Sus, având coordonatele geografice în centrul acesteia latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E.

Rezervația naturală 2.586 Vârful Fărcău – Lacul Vinderel – Vârful Mihailecu este localizată în partea de vest a parcului, în masivul Fărcău, pe raza localităților Repedea și Poienile de sub Munte, având coordonatele geografice în centrul acesteia latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E.

Rezervația naturală 2.588 Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu este localizată în partea de vest a parcului, în partea sudică a Vf. Tomnatec, pe raza localităților Repedea și Bistra, având coordonatele geografice în centrul acesteia latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E.

Rezervația naturală 2.569 Stâncăriile Sâlhoi – Zâmbroslavele este localizată în partea de est a parcului, pe malul drept al V. Măguriceii, pe raza localității Borșa, având coordonatele geografice în centrul acesteia latitudine 45°8'07" N și longitudine 21°52'35" E. Situați în partea de nord a județului Maramureș, Parcul Natural Munții Maramureșului este o arie naturală protejată destinată conservării peisajului și tradițiilor locale, protejării moștenirii naturale, spirituale și culturale a zonei, gospodării durabile a pădurilor și încurajării turismului bazat pe aceste valori.

Limitele

Limitele narative Parcului Natural Munții Maramureșului sunt cele precizate în Hotărârea Guvernului nr. 2151/2004 *privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone*.

Limita nordică este dată de Culmea Jupaniei, trece prin vârfurile Ciungii Bălăsânii (1800 m), Jupania (1850 m), urmărind limita O.S. Vișeu până la frontiera de stat cu Ucraina. În continuare, limita nordică este dată de frontiera de stat, care trece prin vârfurile Ignăteasa, Comanu, Budescu Mare, Stogu, Holovaciu, Pop Ivan, Poloninca, Muncelu și coboară pe pârâul Narița în localitatea Valea Vișeului. De aici limita parcului natural este râul Tisa până la borna silvică 284.

Limita estică urcă pe pârâul Șesuri până în Pasul Măgura, coboară pe valea Bănării până la Sâlhoi (canton silvic), incluzând rezervația Stâncăriile Sâlhoi și micro-rezervația botanică de *Cochlearia pyrenaica var. borzaeana*, urcă în vârful Sâlhoi (borna silvică 107), trece prin bornele silvice 102, 149 și coboară la borna silvică 196 din Izvorul Ursului, apoi urcă pe drumul forestier până la borna silvică 237. De aici urcă pe muchie în Culmea Sărata la borna silvică 236.

Limita sudică este dată de Valea Vișeului, incluzând perimetrele localităților Valea Vișeului, Bistra, Petrova, Leordina, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus, Moisei și Borșa, până în Pasul Prislop 1416 m, de aici pe DN 18 până la Șesuri, borna silvică 162 (UP VII Izvoarele Bistriței).

Limita vestică pornește din borna silvică 284 (UP I Bistra) aflată pe malul stâng al văii Tisa, la circa 2,3 km din centrul localității Lunca la Tisa, coboară spre sud, trece prin vf. Tocarnea și include Defileul Vișeului dintre localitățile Bistra și Valea Vișeului. Limitele siturilor Natura 2000 nu au fost descrise narativ de niciun document legislativ, ele fiind disponibile doar în format electronic pe site-ul autorității publice responsabilă cu ariile naturale protejate.

Situl ROSAC0124 se suprapune peste teritoriul Parcului Natural Munții Maramureșului, urmărind limita acestuia mai puțin în partea de sud unde urmărește limita intravilanului localităților.

Zonarea internă a ariei naturale protejate

Zonarea internă a Parcului Natural Munții Maramureșului este realizată ținând cont de nevoile de conservare a biodiversității și peisajului, dar și de dezvoltarea economică a zonei, prin activități cu impact redus asupra mediului. Astfel, suprafața Parcului Natural Munții Maramureșului este împărțită în următoarele zone:

- a) Zona de protecție integrală – 17.619 ha, cuprinde cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul Parcului Natural Munții Maramureșului;

- b) Zona de management durabil – 75.976 ha, face trecerea între zonele de protecție integrală și zonele de dezvoltare durabilă a activităților umane;
- c) Zona de dezvoltare durabilă – 40.026 ha, cuprinde intravilanul localităților din parc, suprafețele ocupate de căile de comunicații permanente: drumuri naționale, drumuri județene, drumuri comunale, drumuri auto forestiere, căi ferate, căi ferate forestiere cu terasamentele aferente, pășunile montane din afara zonei de protecție integrală, precum și suprafețele din extravilanul localităților, care au suferit modificări antropice prin desfășurarea de activități tradiționale sau prin exploatarea resurselor naturale neregenerabile, indiferent dacă sunt sau nu incluse în circuitul agricol sau silvic.

Zonele de conservare specială, definite conform Hotărârii Guvernului nr. 2151/2004 sunt asimilate zonelor de protecție integrală, conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2011, cu modificările și completările ulterioare.

Zonele tampon, definite conform Hotărârii Guvernului nr. 2151/2004 sunt asimilate zonelor de management durabil, conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2011, cu modificările și completările ulterioare.

Activitățile permise a se desfășura în cele trei zone ale Parcului Natural Munții Maramureșului sunt în conformitate cu prevederile Regulamentului și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2011, cu modificările și completările ulterioare.

Fauna

Fauna Parcului Natural Munții Maramureșului este reprezentativă Carpaților Orientali, având o biodiversitate ridicată datorită factorilor ecologici, înregistrând o serie de specii endemice rare în România și în Europa.

Hucho hucho- Iostrița

Specia *Hucho hucho* are Terra typica în bazinul superior al Dunării, este o specie endemică în bazinul Dunării, pe teritoriul național al României mai existând o populație naturală viabilă (fără repopulări) doar în bazinul Vișeuului, respectiv în râul Tisa, în sectoarele în care există condiții de habitat potrivite, iar impactul activităților umane nu este foarte accentuat. În acvatoriul aferent Parcului Natural Munții Maramureșului, în urma activităților

de evaluare în teren din anul 2015, indivizi ai speciei de interes au fost colectați și identificați doar pe cursurile de apă: Vișeu (cursul inferior), Ruscova (cursul mijlociu și inferior) și Vaser (cursul inferior).

Sectoarele cursurilor de apă în care indivizi ai acestei specii au fost colectați sunt caracterizate în general de un debit lichid relativ ridicat și constant, substratul este heterogen și include sectoare/microhabitate cu pietriș, pietroase și stâncoase, vegetație ripariană relativ intactă și puțin afectată de activitățile umane, adâncimea maximă a apei poate depăși pe alocuri 100 - 150 - 200 cm, cu sectoare lotice cu viteză ridicată a apei alternând cu zone semi-lenitice.

Ziua stă ascunsă, noaptea iese la vânat. Frecvența indivizilor acestei specii în diferite cursuri de apă și în diversele porțiuni ale aceluiași curs nu este egală, fiind relaționată cu prezența și respectiv abundența zonelor cu apă adâncă și curent puternic și cu substrat pietros alternând cu zone cu apă mai încet curgătoare în care se trăiesc și se dezvoltă alevinii și de asemenea de calitatea și abundența hranei atât de macronevertebrate bentonice cât și de pești.

Reproducerea are loc primăvara (martie-aprilie) îndată după scurgerea sloiurilor și a apelor provenite din topirea zăpezilor, temperatura oscilează în această perioadă între cinci și zece grade celsius. Locurile de reproducere sunt situate în zona lipanului, pe râurile mai mari sau la gura afluenților acestora, pe fund de pietriș, ambii părinți pregătesc un „cuib” în formă de farfurie, scormonind nisipul cu botul și cu coada.

Hrana constă inițial din macronevertebrate bentonice, dar juvenalii de câteva luni încep să se hrănească cu puiet de pește inclusiv din propria specie.

Barbus meridionalis Risso, 1826- Mreană vânată

Barbus meridionalis este o specie de pește care trăiește exclusiv în râurile și pâraiele din regiunea de munte și partea superioară a regiunii colinare. Trăiește atât în râuri pietroase, rapide și reci, cât și unele pâraie mai nămoase, care vara se încălzesc puternic, însă numai la munte. Arată preferință mai ales pentru porțiunile cu curent puternic și fund pietros.

Este strict sedentar, nu întreprinde nici un fel de migrații. Literatura amintește următoarele cursuri de apă ca habitat pentru mreană vânată: Tisa, Vișeu, Repedea, Cislă, Izvorul lui Dragoș, Izvorul Negru, Valea Vinului, Vaser, Novăț, Ruscova, Crasna (Frumușău). În urma activităților de evaluare în teren din anul 2015, indivizi ai speciei de interes au fost colectați și identificați pe cursurile de apă: Vișeu, Vaser (cursul inferior), Repedea (cursul mijlociu și inferior), Novăț (cursul inferior), Ruscova (cursul inferior), Frumușău (cursul inferior).

Sectoarele în care indivizi ai acestei specii au fost colectați nu sunt obligatoriu lipsite de impact antropic semnificativ, reieșind rezistența acestei specii la impact antropic variat.

Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758)- Acvila de munte

Este cea mai răspândită specie a genului său. Penajul este brun negricios, fiind mai deschis și cu o tentă aurie în jurul capului. Specia este monogamă și teritorială. Se hrănește în special cu mamifere (iepuri, veverițe, rozătoare și juvenili de vulpe), dar vânează și păsări și a fost observată hrănindu-se și din cadavre. Depune 2 – 3 ouă (la sfârșitul lui martie – începutul lui aprilie), incubația (43 – 45 de zile) începe cu depunerea primului ou, astfel eclozarea puilor are loc asincron. În general, doar unul din pui ajunge la maturitate. Puii devin zburători la 65-70 de zile, însă rămân dependenți de părinți încă 14-21 de zile și poate rămâne în teritoriul adulților, ca individ asistent între între 1 – 2 ani. Este prezentă în zonele montane și în păduri întinse din zonele colinare. Preferă stâncăriile pentru cuibărit, însă își poate construi cuibul și pe copaci bătrâni. În România majoritatea perechilor cunoscute cuibăresc pe stâncarii.

Bubo bubo (Linnaeus, 1758)- Buha mare

Este o pasăre corpolentă și impozantă, de 60 – 75 cm. Ca toate răpitoarele nocturne are capul mare, cu discul facial pronunțat. Prezintă „urechi” („egrete”) evidente, orientate lateral. Coloritul este brun uniform, pătat de negru și alb pe aripă. Cuibărește în zonele forestiere, cu păduri mature/bătrâne, unde poate exista și stâncărie. Locațiile de cuibărit se pot modifica în funcție de modificările structurii pădurii. Vânează și în terenuri deschise de tipul pajiștilor, sau semi-deschise (liziere, pășuni împădurite etc.)

Falco peregrinus (Tunstall, 1771)- Șoim călător

Este o pasăre de pradă de 36 – 48 cm, cu o siluetă tipică șoimilor, dar corpul puternic. Are capul negricios cu „mustață” vizibilă și bine conturată, spatele și dosul aripilor fiind cenușii. Pentru cuibărit preferă zone stâncoase, maluri abrupte, păduri diverse, dar se hrănește mai ales pe terenuri deschise, uneori localități etc. Poate cuibări în unele zone cu stâncărie, dar este observat în perioada de pasaj prin exemplare izolate, vânând mai ales pe terenurile deschise (pajiști) și în zona lizierelor.

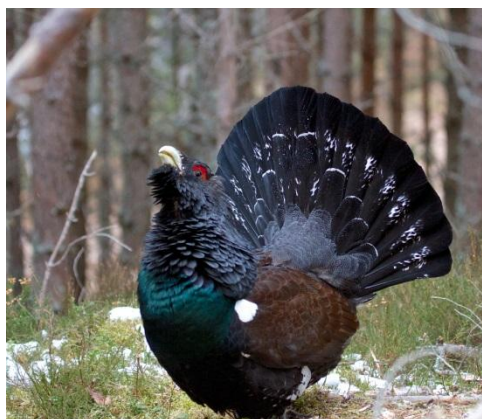
Tetrao tetrix tetrix (Linnaeus, 1758)- Cocos de mestecăn

Tetraonid de talie mijlocie, ajungând la o lungime totală de 41-53 cm. Dimorfismul sexual este foarte accentuat. Astfel, masculul are un penaj negru-violet, cu aripile mai brune.

Se remarcă două pete roșii deasupra ochilor, o dungă albă pe aripă și coada bifurcată, cu vârful curbat spre exterior. Penele subcodale sunt albe și pot fi observate mai ales în timpul paradei nuptiale. Femela este brun uniform, cu unele striuri mai ales pe abdomen. Cuibărește pe sol. Hrana este asemănătoare cocoșului de munte.

Tetrao urogallus (Linnaeus, 1758)- Cocos de munte

Este o pasăre impozantă, de 60-87 cm. Masculul evident mai mare decât femela, prezintă un colorit negru pe cap, ceafă, gât și partea inferioară și brun închis pe aripă. „Sprânceană” este roșie, abdomenul având pete albe. Coada este lungă și rotunjită în zbor, identificându-se ușor în timpul rotitului, după forma sa de evantai. Femela, mult inferioară ca talie, are un penaj brun pestriț cu gușa și pieptul roșcate. Puii sunt asemănători celor de găină, având coloritul general galben cu pete negricioase. Glasul masculului este caracteristic în timpul împerecherii (așa – numitul „tocat” și „tocilat”). Hrana este vegetală (conuri mici, muguri, ace de molid, fructe, semințe, frunze) și animală (insecte în diferite stadii, viermi și alte nevertebrate); puii sunt hrăniți în special cu ouă, larve și pupe de furnici. Cuibărește direct pe sol. Specia poate fi întâlnită în păduri de limita, rariști, tufărișuri de altitudine.

Ursus arctos Linnaeus, 1758- Ursul brun

Ursus arctos este cel mai mare reprezentant al familiei *Ursidae*. Un adult poate ajunge la circa 150-200 cm lungime totală (adică de la vârful nasului până la vârful cozii) și o înălțime la greabăn de 90-150 cm (Mertens și Ionescu 2001). Greutatea variază mult în funcție de vârstă, perioada anului, sex, starea de sănătate, calitatea habitatului și cunoștințele exemplarelor privind localizarea și procurarea hranei. Greutatea medie a urșilor din România este de 100-200 kg în cazul femelelor și 140-320 kg în cel al masculilor (Martens și Ionescu 2001).

Blana este de culoare brun închis, existând însă și exemplare de un brun deschis sau unele aproape negre. Puii pot prezenta în special în primul an de viață un guler deschis la nivelul gâtului. Contrar formulărilor de genul ”cel mai mare carnivor din Europa”, ursul brun este în fapt un omnivor. În multe zone ale vastului areal de răspândire 90% din dieta animalului constă în diverse materii vegetale: frunze, muguri, flori, rădăcini, tuberculi, tulpini, semințe, fructe și fructe. Totuși trebuie adăugat că ursul este o specie oportunistă și va profita de eventuale surse de hrană mai bogate în proteine sau pur și simplu mai accesibile. Exemplarele aflate la nivelul Parcului Natural Munții Maramureșului sunt habituate cu prezența deja constantă a omului.

Practic deși vorbim de un parc natural cu teritorii vaste și munți aparent greu accesibili, activitățile umane aici au un istoric ce durează deja de sute de ani și zeci de ani de când s-au intensificat. În acest răstimp animalele au fost expuse constant unor stimuli precum: zgomotele asociate mijloacelor de transport, zgomotele produse de zecile de oameni care vizitează sau lucrează în parc, sunetele produse de ferăstraie mecanice, sau de turmele de animale ce străbat pădurile sau pășunile. Toate aceste sunete au devenit așadar parte din fundalul sonor al habitatului pe care specia îl utilizează. Acest fapt face ca adesea omul și ursul să ajungă spațial foarte aproape, iar în acest context apariția unor conflicte este inevitabilă. Și, la nivelul parcului,

ursul brun consumă preponderent materii vegetale și insecte. Totuși ori de câte ori are ocazia își suplimentează dieta cu carne (provenind din cadavre, animale sălbatice sau domestice).

Canis lupus (Linnaeus, 1758)- Lup

Este cel mai mare canid din fauna Europeană. Înălțimea la greabăn (adică între omoplați) ajunge la 60-75 cm, masculii fiind mai mari decât femelele. Împerecherea are loc de regulă în februarie-martie, iar după o gestație ce durează 62-75 de zile femela fată între 1 și 11 (rar mai mulți) pui. Numărul de pui pare a fi influențat de starea fizică a femelei. O femelă aflată pe un teritoriu cu hrană din abundență, deci cu un fitness excelent va fi capabilă să aibă un număr mai mare de pui.

Dimpotrivă, una care suferă de diferite carențe nutriționale și trece prin perioade în care hrana este insuficientă va fi capabilă să aibă un număr mic de pui. Aceasta este modalitatea prin care de-a lungul evoluției sale specia a reușit să se adapteze la condițiile mereu variabile ale habitatului în care trăiește. Specia este prezentă la nivelul parcului cu precădere în jumătatea vestică a acestuia unde numărul de exemplare este mai mare, ca de altfel și conectivitatea habitatului cu alte arii unde activitățile umane sunt limitate.

Teritoriile haitelor de lupi par a cuprinde suprafețe mari ce se extind din zona pășunilor subalpine până în văile Bistrei, Frumușelei, Ruscovei sau a Vaserului.

Astfel în sezonul iarnic când zăpezile mari forțează ierbivorele spre altitudini mai joase haitele le urmează îndeaproape. Uneori coboară conform spuselor localnicilor în marginea satelor din parc – la Valea Vișeuului, Crasna Vișeuului, Poienile de Sub Munte, Repedea, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus (cartier Valea Peștilor).

De o deosebită importanță pentru specie o au în perioada iarnică și versanții cu orientare sudică unde stratul de zăpadă nu rezistă atât de mult și unde adesea există aglomerări de ungulate. Populațiile prezente la nivelul sitului au teritorii ce depășesc limitele actuale ale acestuia mai ales spre est (județul SV) și spre nord, la granița cu Ucraina. Această realitate poate

avea consecințe evidente la nivel de estimări naționale. De asemenea de ea trebuie să se țină cont atunci când se au în vedere activități umane în interiorul parcului sau adiacent acestuia care ar putea avea consecințe nefaste asupra speciei.

Lynx lynx (Linnaeus, 1758)- Rasul

Lynx lynx este cel mai mare reprezentant al genului *Lynx* la nivel mondial având o înălțime la umăr de cca. 70 cm și o lungime cuprinsă între 80-130cm.

Deși este extrem de plastică față de învelișul vegetal al habitatului specia depinde mult de prezența unor specii de ungulate. *Capreolus capreolus* este din acest punct de vedere specia care constituie 90% din biomasa consumată de râs. Specia frecventează habitatele de pădure de foioase și zonele de limită cu pajiștile montane din interiorul parcului evitând însă drumurile forestiere intens circulate sau zonele în care activitatea umană este mai intensă (exploatări forestiere, proximitățile localităților, pășunile subalpine). O zonă preferată este și cea de stâncării și abrupturi, precum și rariștile de limită unde apar adesea roți de cocoș de munte.

Inaccesibilitatea versanților abrupti asigură zone de refugiu și creștere a puilor – Pietriceaua, Cearcănu, Piatra Socolău, Valea Criva. De asemenea, interzicerea vânătorii la nivelul zonelor de protecție integrală a parcului asigură abundența prăzii pentru această specie care depinde foarte mult de ungulate (în special căprior). Urme au fost identificate în zona Piatra Socolăului, Fundul Boșotinului, sub Pietrosul Bardăului, sub Pop Ivan, Carligătura, Copilașu, Lostun, fundul bazinetului Vulcănescu – în preajma rezervației de cocoș de mesteacăn, sub Podul Cearcanului.

Lutra lutra (Linnaeus, 1758)- Vidra

Specia ocupă 100% din habitatele optime din cadrul parcului, fiind prezentă pe toate râurile mari și pe majoritatea afluenților permanenți ai acestora. Acest fapt duce la concluzia

unei tendințe pozitive, de refacere a populațiilor de pești din rețeaua hidrografică a parcului – puternic afectate în trecut mai ales de poluarea minieră și ulterior de rumeguș. Prezența speciei este ușor de confirmat datorită marcării teritoriului în special sub poduri – atât pe drumuri comunale, județene cât și forestiere. Specia ocupă permanent bazinul Vișeuului unde am putut identifica pe tot parcursul anului diverse semne ale prezenței speciei: lăsături, amprente plantare, marcaje teritoriale. Pe Vișeu am identificat prezența a minim 8 familii. Prezența certă a speciei a fost confirmată pe afluenții de dreapta ai Vișeuului până la gradul 4. Este prezentă pe Bistra, Topoleu, Frumușeua, Pop Ivan, Ruscova, Repedea, Tomnatec, Socolău, Rica, Vaser, afluenții Cislei, Izvorul Ursului, Șesuri. Datele din teren arată o distribuție relativ omogenă a densității speciei.

Aceasta pare a fi prezentă cu precădere în zonele unde habitatele acvatice sunt nefragmentate de lucrări hidrotehnice transversale, ceea ce indică un nivel decent al bazei trofice (pești, amfibieni, etc). Lipsește din zonele puternic afectate de baraje și/sau poluare cu ape de mină (Cisla inferioară).

Flora

Condițiile fito-istorice ale Parcului Natural Munții Maramureșului sunt determinate de poziția geografică, structura geologică, clima temperată, complexitatea geomorfologică zonală, expozițiile diferite, marea amplitudine a înclinației versanților, de evoluția diferitelor tipuri de sol. Acestea au favorizat dezvoltarea unei flore bogate și diversificate, precum și instalarea unui covor vegetal variat.

Primele investigații botanice au fost efectuate în secolul XIX, perioada în care au început primele intinerare botanice în acești munți, făcându-se și primul conspect al florei Maramureșului cuprinzând 967 specii de plante. Cercetările botanice întreprinse până în prezent evidențiază încadrarea acestui teritoriu în complexul general al florei Carpaților, având o floră caracteristică Carpaților Orientali, cu o biodiversitate ridicată. În urma centralizării informațiilor din diferite studii s-a ajuns la concluzia că flora investigată în PNMM prezintă 1449 taxoni.

Cypripedium calceolus L.- Papucul doamnei

Orhidee cu tulpina înaltă de 15-50 (70) cm, cu rizom aproape orizontal, repent, acoperit cu solzi, cu numeroase rădăcini relativ groase. Fructul este o capsulă cu numeroase semințe.

Funcțiile pungii sunt de a atrage insecte care sunt forțate să se deplaseze până dincolo de stamine de unde pot colecta polenul. După repetate rînduri de cercetare, în luna mai 2016 s-au identificat exemplare în zona Tocarnea (UAT Bistra), versantul estic, sub perete stîncos, pe un platou.

Campanula serrata (Kit.) Hendrych- clopoței

Plantă ierboasă, perenă, înaltă de 20-60 cm; Rădăcina puțin îngroșată în apropierea coletului. Frunzele sunt relativ numeroase, de formă îngust lanceolate, cu marginile crenat - serate mărunț și distanțat, uneori întregă. La înflorire frunzele de la baza tulpinii și de pe lăstarii sterili lipsesc frecvent. Înfloarește în perioada iulie – septembrie. Specia a fost identificată în pajiști din zona Repedea – Farcău – Vinderel; în zona estică a parcului spre pasul Prislop, valea Crasnei, Bistra.

Leontopodium Alpinum- Floarea de colt

Planta este lănat-tomentoasă, înaltă de 5 – 20 cm, cu inflorescențe compuse din capitule, înconjurate de numeroase bractee lungi, alb - argintii, lănos – păroase, Planta este acoperită cu peri catifelati, argintii, ce îi conferă o eleganță deosebită. Perioada de înflorire este iulie - august.

Tozzia carpathica - Iarba gâtului

Semiparazită înaltă de 10-50 cm, cu tulpina fragilă, glabră sau răzleț păroasă, ramificată adesea de la bază. Înfloreste în iulie-august. Prezentă în locuri ierboase și umede, în regiunea subalpină și alpină. Menționată în bibliografie ca fiind prezentă în PNMM, însă neidentificată în teren chiar dacă habitatele favorite au fost găsite.

Căi de acces

Principalele rute de acces în interiorul parcului natural sunt:

- Drumurile naționale: DN 18 – Sighetul Marmației – Vișeu de Sus – Moisei – Prislop – Iacobeni și DN 17C Moisei – Săcel – Salva.
- Drumuri județene: DJ 185 – Petrova - Valea Vișeuului; DJ 187 – Leordina – Ruscova – Poienile de Sub Munte și DJ 188 – Bogdan Vodă – Vișeu de Jos – parțial
- Căi ferate: calea ferată normală: Salva – Vișeu de Jos – Sighetu Marmației; Nod de cale ferată – Dej, situat la distanța de 165 km de Vișeu de Sus și calea ferată îngustă: Vișeu de Sus – stația Comanu – acces în bazinul V. Vaser- Aeroporturi:
- Aeroportul internațional Baia Mare (BAY) – situat la distanța de 122 km de Vișeu de Sus

Contează pentru viitor!

- e) Aeroportul internațional Cluj Napoca (CLJ) – situat la distanța de 165 km de Vișeu de Sus.

Comunitățile locale

Încă de la începutul secolului al XIV-lea și până în 1920, Maramureșul avea ca hotare Carpații Păduroși și Munții Rodnei, Lăpușului, Oașului și Bârjavei, iar pe câmpia Tisei se întindea până la Teceu. În secolele XIII-XIV, voievodatul Maramureș era organizat în 7 cnezate așezate pe văile râurilor (cnezate de vale), acestea fiind: Cnezatul Cuhea (al Bogdăneștilor), Cnezatul Cosăului, Cnezatul Marei, Cnezatul Câmpulungului, Cnezatul Talaborului, Cnezatul Bârjavei și Cnezatul Varaliei sau (sub cetate).

Maramureșul, ca și nume este foarte vechi, pierzându-se în limba unui popor dispărut în negura istoriei, atestat documentar în 1199, când vine în contact cu ungurii.

Începând din secolul al XIV-lea, vecinul de la apus, regalitatea maghiară își face din ce în ce mai mult simțită prezența și în această zonă, infiltrând primele comunități de oaspeți pe valea Tisei. Modelul de organizare politică și militară al voievodatelor și cnezatelor de vale a dus la afirmarea identității etnice a românilor maramureșeni, care în secolele al XIV-lea și al XV-lea, în luptele duse împotriva tătarilor și altor năvălitori, se dovedesc a fi buni organizatori și oșteni, fiind recunoscuți în proprietățile lor din moși-strămoși de către regii maghiari, care deja și-au întins jurisdicția pe aceste meleaguri.

Majoritatea covârșitoare a satelor din Maramureș sunt dintotdeauna românești, locuitorii acestora având statut de oameni liberi, la care s-a adăugat rangul de “nemeși”, adică de mici nobili.

Instituția de bază a societății maramureșene este neamul: neamul mare, care cuprinde pe toți cei înrudiți pe linie consangvină și poartă același nume de familie și neamul mic - familia restrânsă. În general, marile neamuri sunt înrudite între ele în cadrul aceleiași comunități, prin căsătorii între parteneri de același rang social, iar în situația în care un neam nu-și găsește partener de rangul lui în cadrul comunității de origine, trece în altă comunitate. Această particularitate a avut o mare importanță în menținerea devălmășiei asupra proprietăților forestiere nemeșești.

Până în 1229, în toate documentele scrise se folosea Pădurea Maramureș, abia după această dată apare în documente ca Țara Maramureșului, expresie care se folosește și în prezent cu trimitere la Maramureșul istoric plus teritoriile din dreapta Tisei.

Pe Valea Vaserului, exploatarea pădurii este strâns legată de exploatarea de sare. Încă din 1353, Coștiuiul era domeniul regal. Cei ce munceau în minele de sare, mineri de profesie, erau „oaspeți regali” care se bucurau de legi speciale, aveau organizații proprii, sub conducerea unui Comite salinar, își alegeau ei primarii care erau apoi confirmați de comite.

În 1514, printre primele măsuri de reglementare și de folosire a pădurilor, apare Codul lui Verboczi, prin care pădurile erau împărțite în două categorii: păduri libere, în care tăierile nu erau îngrădite, și păduri oprite, în care tăierile nu se puteau face decât cu învoirea autorităților comunale și în prezența pădurarilor. O altă lege de acest fel apare în 1653, prin care se limitează folosirea pădurilor numai de către locuitorii satelor, care au beneficiat și în trecut de acest drept.

Prin această lege se urmărea interzicerea defrișării pădurilor și se permitea chiar ieșirea din indiviziune a marilor proprietari de păduri. Această lege întărea nobililor titlul de proprietate absolut asupra pădurilor, recunoscând drepturile de lemne, numai vechilor locuitori ai comunelor. Locuitorii nou veniți în comună nu aveau drepturi de folosință în pădurile stăpânite. Nevoia reglementării folosirii pădurilor stăpânite în devălmășie, fie de către mai multe comune, fie de nobili sau particulari, a condus la ideea stabilirii dreptului de proprietate a fiecărei comune sau ale particularilor.

În 1770 sub influența primelor teorii moderne care apar în silvicultură, pentru asigurarea unei aprovizionări continue cu lemn se emit diverse ordonanțe și dispoziții legale pentru a impune un control al tăierilor, înființarea parchetelor și regenerarea lor.

În 1733 transportul sării se făcea cu ajutorul plutelelor de lemn. Începe tăierea frumoaselor păduri virgine, buștenii fiind transportați în plute ce serveau pentru transportul sării, iar apoi ajunși la destinație, erau trecuți prin joagăre și folosiți în construcție. Tăierile devin tot mai necontrolate.

În 1777, în Maramureș ia ființă o „Comisie pentru reglementare a ordinii”. Această comisie emite Directive obligatorii în șase capitole, al treilea capitol se referea la silvicultură. În capitol se spunea că transportarea sării se face cel mai avantajos cu plutele și că este important ca și în viitor să fie asigurată producția acestora. Tot aici se arată că pădurile private au produs până atunci un important număr de plute, dar, dacă se continuă în acest ritm, în 20 de ani aceste vor fi epuizate.

În 1791 apare legea silvică 30/1791, care dispunea pornirea imediată a unor acțiuni juridice pentru stabilirea drepturilor asupra proprietăților forestiere colective, în vederea ieșirii din indiviziune, prevăzând măsuri severe pentru evitarea distrugerii pădurilor.

În ceea ce privește folosirea pădurilor de către țărani, legea amintește de Urbarium, prin care dreptul de dispoziție asupra pădurilor aparține exclusiv proprietarului. Tăierea și defrișarea pădurilor nu se putea face fără știrea și învoirea proprietarilor. După 7 ani se renunță la obligativitatea aplicării ei (în anul 1871 apare lege Ungară nr. 55, prin care se prevede obligativitatea întocmirii și aplicării amenajamentelor silvice). Parcul Natural Munții Maramureșului include intravilanul a 10 localități, din care Bistra, Petrova, Leordina, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus, Moisei și Borșa sunt amplasate de-a lungul râului Vișeu, iar Ruscova, Repedeș și Poienile de Sub Munte de-a lungul văii Ruscovei - afluent principal al Vișeului. Dintre cele 10 localități Borșa și Vișeu de Sus sunt orașe, iar celelalte 8 sunt comune. Singura comuna cu sate aparținătoare este comuna Bistra cu satele: Bistra, Valea Vișeului și Crasna Vișeului.

Parcul Natural Munții Maramureșului include și intravilanul localităților de pe raza lui, adică inclusiv mediul construit. Clădirile situate în intravilan sunt de o mare diversitate arhitecturală. Se întâlnesc încă tradiționalele case din lemn, majoritatea vechi și destul de prost conservate, case din zidărie construite conform proiectelor tip din perioada comunistă și tot mai des case din zidărie, cu vizibile influențe vest europene, datorate în principal migrației forței de muncă și conservatorismului privitor la modul de investire a banilor câștigați. Faimoasele biserici din lemn sunt prezente în număr mare, alături de cele din piatră. Pentru păstrarea specificității ținutului maramureșan, împreună cu o echipă de arhitecți cu experiența, s-au identificat o serie de recomandări de construire:

- a) folosirea acoperișurilor tradiționale în două și patru ape cu pante rezezi;
- b) folosirea cu generozitate a lemnului;
- c) folosirea tehnicilor tradiționale de lucru în lemn: îmbinări în “coadă de rândunică”;
- d) ancadrame la uși, grinzi;
- e) folosirea împletiturilor de nuiele;
- f) perpetuarea ideii prispei, ca element de tranziție între interior și exterior;
- g) folosirea obloanelor pentru protejarea ferestrelor și a ușilor;
- h) folosirea materialelor de finisaj recomandate;
- i) pentru elevație -construcții, împrumuturi se vor folosi placaj sau zidăria de piatră,

tencuieli cu praf de piatră;

- j) pentru pereți, se vor folosi tencuieli simple sau speciale, lemn;
- k) pentru tâmplărie, se va folosi lemn;
- l) pentru balustrade sau împrejmuiri, se vor folosi materiale vopsite cu vopsitorii mate, lemn, împletituri de nuiele;
- m) pentru învelitoare, se va folosi țiglă ceramică, țiglă de beton, lemn - șiță, șindrilă.

De asemenea, au fost identificate elemente care nu se încadrează în specificul locului și care ar trebui evitate:

- a) folosirea materialelor strălucitoare: inox, aluminiu, tablă zincată;
- b) folosirea învelitoarelor de azbociment și a oricărui material care este lucios sau strălucitor;
- c) amplasarea construcțiilor față de limitele laterale și posterioare, la o distanță mai mică de 1,50 metri. Se vor respecta distanțele între clădiri, impuse de “Normativul de Siguranță la Foc a construcțiilor”, astfel încât să nu fie necesară prevederea zidului antifoc;
- d) ridicarea împrejmuirilor dinspre circulațiile publice, la o înălțime mai mare de 1,50 metri, cu excepția porților, care pot fi mai înalte;
- e) realizarea împrejmuirilor opace înspre circulațiile publice. Partea plină, opacă nu va depăși înălțimea de 60 cm;
- f) folosirea culorilor intense pe suprafețe mari ale fațadelor care depășesc 20% din suprafață.

Obiective

Vișeu de Sus

Orașul Vișeu de Sus are o încărcătură istorică și culturală de o valoare impresionantă, datorată în principal poziției geografice favorabile, fiind situat din punct de vedere etno-cultural, la confluența dintre Valea Vișeuului și Valea Vaserului, fiind la limita unor zone de interes turistic și intersecția unor trasee și circuite turistice deosebit de importante: Valea Vaserului alături de Mocăniță, Valea Vișeuului, Valea Izei, Parcul Natural Munții Maramureșului. Vișeu de Sus este una din cele mai noi stațiuni din România, recunoscută oficial în 2011.

Evoluția Vișeuului de Sus ca localitate urbană este legată nemijlocit de exploatarea lemnului și de caracterul multicultural al locuitorilor săi. O legendă locală povestește că localitatea ar fi fost întemeiată de un tăietor de lemne, a cărui fiu a murit lovit de un lemn în pădure. În amintirea fiului său, acesta a construit o biserică pe locul tragicului accident, iar în jurul bisericii ar fi crescut apoi și localitatea numită la început "Între Râuri", pentru că se întindea între râul Vișeu și Vaser.

Cartierul Țițterai - Cartierul coloniștilor germani, a cărui construcție a început în 1809-1810. Evoluția orașului Vișeu de Sus este strâns legată de înființarea centrelor forestiere, din 1770, unde sunt aduși, din ordinul împăratului Iosif al II-lea, coloniști țipțeri, din Zips, pentru a lucra ca muncitori. Astfel primele construcții importante se realizează în 1780: moara din partea de est a orașului și digul de la Macârlău. Prima școală elementară a Visteriei din Vișeu de Sus se înființează în anul 1788, urmând ca în 1790 să se realizeze stăvilarul de la Făina și parohia Romano-Catolică Vișeu. În 1789 are loc inaugurarea primei școli generale, iar în 1809 se construiește prima fabrică de cherestea. Între anii 1809 - 1810 se populează și se formează cartierul Țițterai.

Casa-Muzeu "Elefant" - Ultima casă evreiască tradițională din lemn, inaugurată ca muzeu în 2011, prezintă secvențe din viața evreilor din oraș. Aceasta se află în gara CFF Vișeu de Sus, fiind dotată și cu o bibliotecă - cafenea, unde turiștii pot admira o serie de obiecte aparținând comunității evreiești din zonă.

Schitul cu hramul "Nașterea Maicii Domnului" din Valea Scradei - Pe hotarul ei a existat o mănăstire catolică, biserica veche fiind construită în anul 1762. În fiecare an, pe data de 8 septembrie se obișnuiește să se meargă în pelerinaj.

Biserica Ortodoxa „Buna Vestire” din Vișeu de Sus, numită de localnici „Biserica Bătrână” a fost zidită în 1834 pe locul unei biserici de lemn, de dimensiuni mai mici, despre care istoricul Tit Bud, fost vicar al românilor din Maramureș, scria că „s-a zidit până nu s-a înființat comuna Vișeu de Sus”. La anul 1680 este amintit „popa Ionas” ca primul preot din Vișeu de Sus, când catolicismul nu pătrunsese încă în rândul românilor din Transilvania și Maramureș, ceea ce ne face să spunem cu certitudine că prima parohie ortodoxă din acest oraș a fost aceasta: „Buna Vestire”.

Primăria - Construcția care adăpostește astăzi sediul Primăriei și al Consiliului Local al orașului Vișeu De Sus, era fosta administrație a moșilor lui Pop Simion, și datează de la începutul secolului al XX-lea.

Fostul Spital public "Irina" (construit la sfârșitul sec. al XIX-lea), astăzi Muzeul de Etnografie și Istorie și Centrul de Meșteșuguri - Deschis în 2003, muzeul este structurat pe două niveluri și adăpostește peste 1100 de piese. La parter sunt expuse obiecte, documente și fotografii care prezintă istoria zonei.

La etaj, spațiul găzduiește o expoziție etnografică și obiecte de cult specifice Maramureșului. Alături de Centrul de Meșteșuguri, cele două obiective oferă o perspectivă asupra tradițiilor și obiceiurilor zonei.

Biserica romano-catolică Ioan și Ana - un monument de arhitectură aparținând stilului neogotic, aflată în centrul orașului, biserica a fost construită în 1812, de către preotul Schiller Carol, fiind proiectată de un arhitect italian. Sculpturile și picturile, realizate de către artiști austrieci și italieni, completează valoarea artistică a monumentului. Biserica este flancată și de un cimitir, realizat pentru soldații armatei Austro-ungare și germane, căzuți în primul război mondial și o capelă.

Cimitirul evreiesc reprezintă o mărturie a comunității importante de evrei din zonă, fiind impresionant prin istoria relatată și vechimea monumentelor funerare. Cu toate că din păcate sinagoga a fost demolată, cimitirul poate fi vizitat și astăzi.

Borșa

Localitatea Borșa, prin amplasarea ei la poalele Vârfului Pietrosul Mare (2303 m) – cel mai înalt vârf al Carpaților Orientali și cel mai înalt vârf carpatic între Bucegi și Tatra, a atras de timpuriu pașii unei anumite categorii de vizitatori: cercetătorii naturii. Între aceștia, cei mai timpurii sunt botaniștii, care cercetează flora depresiunii Borșa și cea montană, încă de la sfârșitul sec. XVIII-lea. Primul botanist străin care a vizitat și Pietrosul Mare este francezul Balthazar Hacquet, care între anii 1788-1795 a cercetat flora din Galiția și Bucovina. În aceeași perioadă, Kitaibel P. face cercetări floristice în Toroioaga, apoi în munții Rodnei, urcând și Pietrosul Mare. Acesta poate fi considerat și primul turist ce a beneficiat de ospitalitatea borșenilor, pentru că în deplasările sale pe munți, a fost acceptat pentru înnopțare la colibe stânelor de pe munte.

Numărul botaniștilor crește exponențial în sec. XIX, dintre aceștia merită menționați autohtonii Wagner L. și Hanak J. din Sighet (1876), precum și Florian Porcius din Rodna Veche (1878).

Se zice pe drept că turismul este o cucerire a secolului ce s-a terminat nu demult, primul care a permis unei părți mai substanțiale a populației, suficientă siguranță economică,

permițându-i astfel să se ocupe și de plăceri, nu doar de subzistență. Cu toate acestea Borșa este menționată într-o carte scrisă în anul 1906 de notarul Vasile Man din Vișeu de Sus ca fiind situată în „Elveția maghiară” (bazinul Vișeuului). De la Vișeu de Sus se ajungea la Borșa cu trăsura în 2 ore de mers. Obiectivul turistic principal era considerat izvorul mineral ce izvora din galeria Alexandru, situat pe V. Țâșla, amonte de Vinișoru, la 14 km de Borșa. Apa acestuia era recomandată pentru bolnavii de stomac, rinichi și boli intestinale. Această apă minerală era considerată una dintre apele acidulate cele mai valoroase din Ungaria (de atunci), cunoscându-se cazuri de vindecare totală a unor oameni de gastrită cronică puternică. Mai este amintit Vârful Pietrosul „cel mai înalt din Maramureș și chiar din Carpații nord-estici, pe care trăiesc capre negre”. La Fântâna este menționată „priveștiștea spre Piatra Arsă (denumită acum Piatra Rea), (Fiul Pietrosului)”. De aici spre pasul Prislop drumul „este atât de splendid, oferă atâta distracție și plăcere, încât omul abia își dă seama că merge tot timpul în urcuș”. Este menționată Preluca Tătarilor și pasul Prislop. Autorul zice că „în acest ținut, inima ne este atât de cuprinsă de măreție, încât am vrea să ne stabilim pe veci”.

Stațiunea climaterică și de schi Borșa este situată în cartierul Gura Fântâniei al orașului Borșa. Data înființării este relativ recentă –1942, când aici a fost fixat sediul Asociației Naționale Maghiare de Sporturi de Iarnă, construindu-se o cabană turistică (acum clădirea este utilizată ca școală), începându-se construcția unui hotel turistic (pe locul actualului hotel Stibina, rămas neterminat datorită războiului), pârtia de schi de pe Buza Dealului (lungime 3000 m, diferență de nivel 800 m), trambulina de 90 m, cabana Puzdra și o altă cabană (Anna) pe Muntele Cailor.

După război, Asociația Turismul Popular a reușit ca până în anul 1949 să termine hotelul turistic, dându-se în folosință Complexul turistic Borșa, denumit complex pentru că era constituit din două unități de cazare: o cabană turistică (având 130 locuri de cazare) și o unitate de cazare unde se putea veni cu bilete sindicale de odihnă (cu 120 locuri de cazare).

Până în anii 70 nu s-au mai făcut investiții serioase în turismul din Borșa, cabana a fost transformată în școală, dar hotelul a continuat să funcționeze, la fel și cabana Puzdra, utilizându-se pârtia de schi din Buza Dealului și trambulina de schi, cea mai mare din România.

În anii 70 a început o altă etapă de dezvoltare a stațiunii. S-au construit hotelurile Cascada și Brădet, s-a reamenajat hotelul Stibina. În anul 1973 s-a trasat pârtia Runc (lungime 1920 m, diferență de nivel 500 m), în 1976 s-a construit telescaunul de pe această pârtie. S-a amenajat și pârtia Știol (în continuarea pârtiei Runc), cu o lungime de 700 m, diferență de nivel 180 m,

dotată cu schilift. În aceeași perioadă se amenajează o trambulină intermediară de 70 m, iar în anul 1980, o trambulină-școală de 35 m.

Ultima etapă de dezvoltare a stațiunii începe după anul 1989, când se construiește hotelul Cerbu (privat), începe construcția unui cartier de case de vacanță, multe dintre ele devenite pensiuni turistice din anul 1995, ca urmare a posibilităților oferite de Ordinul Ministerului Turismului nr. 70. Se construiesc noi hoteluri, alte pensiuni și moteluri în tot cuprinsul localității, începe reamenajarea părții de la Buza Dealului, care va fi dotată cu telegondolă, se reamenajează hotelul Cascada. Este drept că în aceeași perioadă dispar cele două cabane de la Puzdre (cea turistică și cea a IPEG Maramureș), hotelul Brădet -privatizat, rămâne garanție bancară pentru un credit și nu este utilizat, iar hotelul Stibina este abandonat, având o situație incertă în momentul de față.

Date oficiale menționează existența a 346 de locuri de cazare clasificate la Borșa în 2014, numărul real fiind însă cel puțin dublu, ceea ce arată că Borșa a devenit cel mai important centru turistic al județului Maramureș.

Turism minier. Activitățile miniere de la Baia Borșa au o vechime încă neprecizată suficient documentar (cel puțin din sec. XV după determinările dendrocronologice efectuate pe un șaitroc de lemn recuperat din galeria Ana superioară -Toroiağa) cunoscându-se însă exact data încetării (probabil temporare) a acestei activități industriale : 30 noiembrie 2006.

Catedrala Minerilor - În Baia Borșa între 1995-2001 s-a construit prima catedrală a minerilor din România (minerii din Baia Borșa au fost primii donatori pentru construcția bisericii), cu hramul „Schimbarea la față”, care se serbează în prima duminică a lunii august, odată cu Ziua Minerului.

Drumul lui Mantz - Este un drum făcut după jumătatea sec. XIX pentru transportarea (samarizată, pe cai) a minereului de la Burloaia la topitoria de minereu de la Iacobeni a lui Anton Mantz de Mariensee. De fapt nepotul său Wintzens Mantz este cel care cumpără începând din anul 1853 cuxe la asociațiile miniere ce lucrau în zona Baia Borșa. Drumul vizibil fără probleme și acum, pornește din spatele fostei clădiri administrative a minei Burloaia, trece pe la Piatra Scrisă (cu inscripții încă din sec. XIX, făcute probabil de cei ce au realizat drumul), urcă în Cornul Nedeii, coborând apoi pe P. Vâlcănescu în V. Bistriței Aurii, înainte de Șesuri. Galeriile “Turcești” - (Ana superior și Ana inferior). Sunt situate în versantul drept al V. Secu, aval de galeria Colbu +1050 m.

Mănăstiri

După 1989 s-au ridicat în Borșa 5 mănăstiri, toate cu contribuția financiară a unor borșeni și a comunității locale.

Mănăstirea Sf. Ierarh Nicolae ridicată în anul 2001 cu finanțarea familiilor Timiș (din Borșa, dar acum austriaco-canadiene) este situată în Baia Borșa, lângă pârtia de schi a lui Danci Pricop.

Tot în Baia Borșa, pe V. Vinișoru, în apropiere de izvorul mineral sulfuros Păcuri, s-a ridicat un schit. În pasul Prislop, spre SV se află construcțiile mănăstirii „Sf. Treime” începute în anul 2000, în memoria celor peste 3500 de oameni de diverse naționalități căzuți în cele două războaie mondiale, îngropați în cimitirul militar de aici. Cu ocazia săpăturilor executate pentru construcția mănăstirii, au fost identificate mai multe morminte, marcate acum cu cruci de lemn. Schitul de maici “Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul” este situat la poalele Pietrosului (acces pe V. Pietroasa).

În construcție este un schit în locul denumit Poposeala (versantul stâng al V. Vișeuului, amonte de confluența cu V. Birțu). Acesta aparține Cultului creștin de rit vechi, cu sediul la Brăila, activ în Dobrogea, Bacău, Suceava și pentru prima dată în zona intra-carpatică.

Biserici

Numărul bisericilor din Borșa este destul de ridicat, datorită extinderii mari a localității. Dincolo de podul peste Vișeu de după fosta gară vedem în stânga biserica „italienilor” din Vălcineț („italienii” fiind de fapt borșeni din „Micul Milano”, cum mai e denumită Borșa cu duioșie, care au contribuit la ridicarea bisericii „Nașterea Maicii Domnului” (*)), a cărei construcție a început în anul 1989 și care va avea o catapeteasmă acoperită cu foiță de aur.

Ceva mai încolo, pe stânga lângă drum, se ruinează în picioare biserica „Sf Arhangheli Mihail și Gavril” de la Gura Sârcii, ridicată în anul 1929.

Dincolo de construcțiile cazarmei construite în perioada administrației maghiare (după 1940), devenită sanatoriu, apoi iar cazarmă, pe dreapta e deja ridicată o nouă biserică ortodoxă de cărămidă, realizată în stil clasic ortodox românesc.

În centrul Borșei, pe str. Eternității, înainte de biserica de lemn-monument istoric, se înalță biserica ortodoxă “Sf. Constantin și Elena”. Din centrul Borșei spre dreapta, dincolo de cartierul de blocuri se află biserica ortodoxă (fostă greco-catolică) „Sf. Apostoli Petru și Pavel”, ridicată între anii 1864-1886 și biserica greco-catolică de lemn, ridicată în anul 1996. Tot în centrul Borșei, înainte de podul peste Țâșla, dacă urmăm drumul spre stânga, ajungem la noua

biserică romano-catolică, ctitor fiind Ion Crafcic, în memoria fiicei sale, care și-a pierdut viața la 16 ani în Italia. Demisolul bisericii va adăposti un muzeu al mineritului, tradițiilor și curiozităților localității. Vizavi, lângă drumul ce duce la Baia Borșa se află biserica adventistă de ziua a șaptea.

Pe V. Țâșlei, la Rotundu, pe dreapta se află biserica ortodoxă ridicată în anul 1957, recent extinsă și modernizată (ornată cu cruci înalte de andezit negru lustruit ridicate în anul 2002), care deservea ortodocșii din Baia Borșa până la ridicarea între anii 1995-2001 a Catedralei minerilor “Schimbarea la față”. Mormintele unor membri ai familiei Mihali din fața bisericii, reflectă contribuția acestei familii la aspectul actual impecabil al bisericii.

În Baia Borșa (în zona denumită anterior Câmpul Cailor, înainte de cartierul de blocuri) pe dreapta se află biserica romano-catolică “Sf. Francisc” ridicată în anul 1817 din lemn, refăcută în anul 1835, cea mai veche biserică de cărămidă din Borșa.

Pe V. Repedea a început în anul 1998 ridicarea unei biserici ortodoxe, vizibile acum și din DN 18. S-a manifestat și dorința ridicării unei “super-biserici” de lemn, care să detroneze recordul bisericii mănăstirii din Săpânța.

În Poiana Borșei sunt două biserici. Cea din aval -biserica fostă greco-catolică “Sf. Apostoli Petru și Pavel” a fost edificată în anul 1925 și în cimitirul de lângă biserică se odihnește Gavrilă Mihali-Ștrifundă, fost primar liberal al Borșei, care în anul 1945 și-a riscat libertatea și viața, coordonând acțiunea care urmărește menținerea Maramureșului interbelic în granițele României postbelice. Cea din amonte este biserică ortodoxă edificată din anul 1928. Ceva mai sus, la gura V. Birțu, e ridicată deja o nouă biserică greco-catolică, în stil neo-gotic, vopsită în albul inocenței, cu dungi gălbui papale. E puțin știut că și culoarea stemei Patriarhiei de la Constantinopol (grecii nu ar zice nici sub tortură numele de Istanbul) e galbenă (vultur bicefal pe fond alb), ceea ce sugerează o inspirație din aceeași sursă a celor două culte creștine românești, mai multă vreme prietene și aliate, acum evident în concurență pentru “atragera oițelor”.

Pe platoul din zona construcțiilor turistice oficiale de la Gura Fântâniei (cu viitor incert), biserica ortodoxă de lemn a localnicilor ridicată în anul 1998, este sigur cea mai estică biserică de lemn maramureșană. Dincolo de Vișeuț, în anul 2002 a început ridicarea unei alte biserici de cărămidă, acum ridicată, cu streșini prelungite și casete exterioare ce vor fi pictate, ca și în Moldova. Și construcția bisericilor continuă accelerat în Borșa. Important pentru Borșa este

faptul că toate aceste biserici, mai noi sau mai vechi, să aibă identitatea lor unică. Și până acum, asta e.

Muzee

Din păcate pe teritoriul Borșei există un singur muzeu și acela situat excentric (pe Bistrița Aurie la confluența cu V. Vâlcănescu).

Muzeul Rădăcinilor - este situat în locuință permanentă a lui Ștefan Grec-Iepure, ce expune nu doar rădăcini cu forme ciudate (papagali, vulturi, scorpioni, șerpi sau Fata Pădurii), ci și alte ciudățenii: lămpi de mină, bani vechi, ouă de păsări, flori de mină, obiecte militare din cele două războaie mondiale.

Ape minerale

Din cele 64 de surse minerale cunoscute pe teritoriul Borșei, este necesară amenajarea și semnalizarea pe drumurile principale de acces, a unor izvoare minerale, pentru a le transforma în obiective turistice de interes. O enumerare sumară cuprinde:

- izvorul de dincolo de pasul Prislop (situat la doar 300 m de DN 18);
- izvorul de pe V. Furului și cele de pe V. Cimpoiasa (pentru vizitatorii stațiunii Borșa);
- izvoarele de pe V. Cercănel;
- izvorul de pe V. Repedea (în conexiune cu drumul minier de pe traseul fostului funicular minier;
- izvorul de pe V. Poiana;
- izvorul de pe V. Rea (situat la cca 870 m de șoseaua Borșa - Baia Borșa).

Cele mai importante sunt izvoarele minerale de pe V. Țășla - V. Vinișoru.

Moisei

Comuna Moisei este situată în partea de sus-est a județului Maramureș care păstrează încă multe locuri interesante din punct de vedere etnografic (Izvorul lui Dragoș, Izvorul Negru, cătunele aflate la nord de râul Vișeu) și câteva importante obiective turistice: Complexul monahal cu mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului”, monumentul martirilor (compus din 12 figuri antropomorfe din piatră situate în cerc), Casa Muzeu și grupul statuar, care expune mărturii referitoare la cei uciși din cauza faptului că au dezertat din companiile de muncă din Munții Maramureșului.

Monumentul eroilor de la Moisei

În memoria celor uciși de trupele horthyste, sculptorul Vida Gezaa ridică în 1966 un ansamblu de 12 figurine de lemn, dintre care 10 reprezintă măști tradiționale maramureșene, iar

celelalte 2 reprezintă chipuri umane. Din cauza climei umede din zonă, lemnul s-a deteriorat și a început să se fisureze, așa că artistul a refăcut monumentul din piatră. Monumentul este completat cu o placă comemorativă, în care este săpat textul: *"S-a ridicat acest monument în memoria celor 29 de patrioți români uciși miselește de hortiști la 14 Octombrie 1944. Glorie și veșnică recunoștință patrioților care s-au jertfit pentru libertatea României."* Pentru a ajunge la monumentul amplasat pe o colină, trebuie urcate 44 de trepte, un număr ce simbolizează anul în care a avut locul unul dintre cele mai violente masacre antiromânești.

Alte atracții turistice sunt meșterii tăbăcari, de uși de lemn, pălinciile. La 7 km de comună se află rezervația naturală Izvorul Izei (izbuc calcaros, zonă carstică cu peșteri, chei.

Petrova

Aici se pot vedea case vechi și porți din lemn construite într-un stil diferit față de restul Maramureșului, case negustorești, cimitirul evreiesc, monumentul părintelui stomatologiei românești Gheorghe Bilașcu (născut aici). În Petrova se organizează „Festivalul Bulbucilor”, manifestare câmpeneasco-folclorică, dar și o serie de simpozioane culturale.

Poienile de sub Munte

Comuna Poienile de sub Munte- cu denumirea ucraineană- Poliane, iar denumirea istorică- Rowszopolana și Rowszopolania, din județul Maramureș, este cea mai reprezentativă comună ucraineană din județ. Așezarea geografică, hotarele, relieful, apele, peisajele mirifice și sălbatice, tradițiile, obiceiurile și populația, conferă acestui loc caracteristici aparte ce o deosebește de celelalte comune.

Localitatea este așezată într-o poiană și este înconjurată de un lanț muntos. În Poienile de Sub Munte există vâltori, gatere, horincii și alte instalații tehnice hidraulice.

În aria celor aproape 30.000 ha de munte ale așezării sunt incluse rezervațiile naturale Vf. Farcău – Lacul Vinderel – Vf. Mihailecu, Piatra Socolău, zeci de stâne, specii rare de plante și animale.

Tot aici activează foarte mulți meșteri populari (fierari, cioplitori în lemn, confecționeri de butoaie și donițe, producători de opinci, cojoace, țesături, instrumente de suflat).

Biserica a avut un rol important în viața poienarilor. Prima biserică din sat a fost construită la scurt timp după venirea ucrainenilor, pe aceste meleaguri, în anul 1458. În anul 1777 a fost construită o altă biserică din lemn având hramul Înălțarea lui Hristos pe rit vechi. În trecut această biserică- monument a fost dotată cu un clopot în greutate de 30 kg, cupe aurite, o cruce aurită, un tablou aurit cu Sf. Maria, 8 sfeșnice, 28 de tablouri cu rame sculptate și zeci de cărți bisericești. Astăzi această biserică a devenit muzeu. O altă biserică se impunea a fi construită și în cătunul Luhei, la 7 km de centrul comunei. În anul 2005 a fost inaugurat și sfințit și acest loc de închinăciune. Evreii aveau și ei două sinagoge în centrul comunei construite în anii 1830-1835.

Comuna Poienile de Sub Munte este un loc mirific, cu peisaje montane care par a fi decoruri din povești, de râurile și lacurile cristinale și de verdele intens al pădurilor. Fie că e iarnă, fie că e vară, aici veți găsi o oază de refacere și relaxare. Mândria poienarilor, reprezintă peisajul natural, patrimoniu rar întâlnit în alte părți ale României. Lanțul muntos din jurul comunei reprezintă un interes turistic deosebit. Munții și pădurile din Poieni se individualizează printr-un peisaj remarcabil atât ca întindere cât și ca amploare și varietate a formelor.

Ruscova

Deosebită prin peisajul său natural, specific Maramureșului Istoric, și în special văii care-i poartă numele din timpuri străvechi și până în zilele noastre, localitatea Ruscova este așezată din punct de vedere geografic în nord-estul județului, pe cursul inferior al râului Ruscova, de la care și-a împrumutat numele, la 115 km de centrul de județ, municipiul Baia Mare și la 18 km de cel mai apropiat oraș din zonă -Vișeu de Sus .Prezintă un relief variat cu aspect muntos.

Formele predominante sunt ocupate de dealuri ale căror înălțimi sunt cuprinse între 600-900 m altitudine și reprezintă 84,11% din teritoriul localității. Pe lângă frumusețea deosebită a reliefului, aici se află cel mai frumos conac moroșenesc tradițional din Maramureș "Conacul Drahneilor". Numele de "Drahnei" vine de la valea pe care este amplasat, o vale de o frumusețe deosebită, străjuită de dealuri înalte, Valea Dragmirov. Din localitatea Ruscova, un drum pietruit cotește la dreapta și traversează râul Ruscova pe Valea Dragmirov. Drumul de aproximativ 4 km vă duce până la poarta conacului. Veți remarca foarte ușor locul datorită unei frumoase și masive porți maramureșene, sculptată în lemn de stejar, iar după această poartă

deosebită veți vedea cum se înalță semeț, “Conacul Drahneilor”. Conacul este construit din lemn de brad sculptat și așezat pe fundație de piatră. Acoperișul este din șindrilă, tipic construcțiilor tradiționale din Maramureș. Scările care vă conduc spre intrarea principală sunt din lespezi mari de piatră, totul este în perfectă armonie cu tradiția seculară și locurile minunate pe care le găsim doar în Maramureș.

Valea Ruscovei și Valea Dragmirov constituie o dublă provocare pentru turistul fotograf, deoarece îmbină frumusețile naturale specifice Maramureșului Istoric cu specificitatea etnică a comunității ucrainene care este majoritară în această zonă. Din cauza alternanței formațiunilor geologice s-au format repezișuri și cascade, importante puncte de atracție pentru sportul nautic cu bărcile pneumatice. Practicarea lui se face pe porțiunea confluenței Ruscovei cu Vișeu pe timp de vara, când apele sunt calde.

Zilele “Taras Sevcenko”

Anual, mii de ucraineni din Maramureș sărbătoresc nașterea poetului printr-o amplă manifestare, organizată de Uniunea Ucrainenilor din România, filiala Maramureș, condusă de profesorul Miroslov Petretchi. Amploarea evenimentului din 11 aprilie, pe scena Căminului Cultural din Ruscova, este dată de prezența a câteva sute de interpreți de toate vârstele din localitățile învecinate. Aceștia prezintă un debordant spectacol de recitaluri, momente muzicale și spectaculoase dansuri ucrainene.

Repedea

Satul Repedea este situat în partea central-nordică a județului, în apropierea graniței cu Ucraina, la confluența râurilor Ruscova și Repedea, la o distanță de: 30 km de orașul Vișeu de Sus; 50 km de stațiunea Borșa; 53 km de municipiul Sighetu Marmăției

Obiectivele vizitabile sunt: biserica ortodoxă de piatră, cătunele Lujana-Hecica, Soloteana, Lespedea de Sus, cu case tipic ucrainene, folclor, costume și obiceiuri bine păstrate; rezervațiile naturale Farcău, Pop Ivan, Poiana cu narcise Tomnatec-Sehleanu, zonele calcaroase, Piatra Moloșnaia, Stânca Pietriceaua, stânele alpine, lacurile montane, „văcăriștile” Pietriceaua și Laba (mici cătune locuite vara de crescătorii de vite). „Festivalul Narciselor”, organizat într-o duminică de la finele lunii mai sau începutul lunii iunie, atunci când înfloresc narcisele din rezervația naturală este o altă atracție a zonei.

Vișeu de Jos

Vișeu păstrează încă multe gospodării tradiționale, iar bătrânii mai poartă încă vestitele costumele populare. Centrul comunei are aspect de orășel.

Atracțiile turistice ale Vișeuului sunt: Valea Morii, cătun electrificat parțial, foarte autentic, prin care se poate ajunge în Poienile de Sub Munte, Valea Drăguiasa. La intrarea în comună se remarcă o biserică nouă de lemn și un conac straniu. În Vișeu de Jos locuiesc mulți meșteri populari (lemnari, țesătoare, fierari) și funcționează o serie de vâltori și pălincii. Aici este principalul centru de cojocărit din zona Vișeu-Ruscova, în care se lucrează pieptare de piele cu broderii policrome și ținte metalice.

PNMM include urmatoarele atractii turistice naturale:

Valea Vaserului - "*Mocănița*" pe *Vaser* – este singurul tren industrial tractat de locomotivă cu aburi din Europa rămas încă în funcțiune.

Bazinul forestier al Vaserului, întins pe 40000 ha, păstrează încă pe alocuri păduri neatinse. Pe valea acestuia există 85 de izvoare minerale, barajul de la Măcârlău, iazul minier Novăț, cabanele de vânătoare Valea Babii și Novăț, urmele fostului spital militar din cel de-al doilea război mondial, bisericuța de lemn și cimitirul german de la Făina.

Calea ferată pe care merge "*Mocănița*" se întinde pe o lungime totală de 56 km, pe Vaser 43 km și pe afluenții acestuia Novăț și Ștevioara. Linia ferată cu ecartamentul îngust a fost construită între anii 1930-1933, cu materialul dezafectat de la calea ferată ce traversa Prislopul din Maramureș în Moldova, linie construită în timpul primului război mondial.

Poiana cu narcise Tomnatec Sehleanu – rezervația este cuprinsă în Parcul Natural Munții Maramureșului și cuprinde pășunea Sehleanu și zona cu vegetație forestieră din jurul vârfului Tomnatec.

Vf. Farcău – Lacul Vinderel – Vf. Mihailecu - arie naturală protejată cuprinde zona din jurul lacului Vinderel și cele două vârfuri Farcău 1957 m, cel mai înalt din Munții Maramureșului și Mihailecu 1918 m, în suprafață de 100 ha, constituită în scopul protecției și conservării habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice. Este o rezervație naturală, categoria a IV-a IUCN (Uniunea Internațională de Conservare a Naturii), situată pe teritoriul administrativ al comunelor Repedea și Poienile de Sub Munte.

Lacul Vinderel, lac cu nume de șoim, este situat în șaua dintre Farcău și Mihailecu, la altitudinea de 1645 m, luciul de apă are o suprafață de 0,71 ha, cel mai mare lac din Parcul Natural Munții Maramureșului.

Stâncăriile Sâlhoi-Zâmbroslăviile - arie naturală protejată. Se află în Parcul Natural Munții Maramureșului, pe teritoriul administrativ al orașului Borșa, în suprafață de 5 ha și cuprinde zona de stâncării, (constituite din pereți stâncoși, aproape verticali și sunt formați din calcare eocene) precum și zona umedă cuprinzând două stațiuni cu populație de *Cochlearia pyrenaica* var. *borzaeana* fiind un relict glaciatic, prezentă numai în județele - Maramureș, Suceava, Bistrița – Năsăud și Vâlcea.

La stâncăriile Sâlhoi se ajunge de la cantonul silvic Sâlhoi, aflat la confluența celor două văi, Sâlhoi cu Bănării, la circa 400 m.

Rezervația de cocoș de mesteacăn, Cornul Nedeei-Ciungii Bălăsânii - rezervația este situată în localitatea Borșa și are suprafața de 800 ha, fiind o rezervație naturală de categoria a IV-a IUCN.

A fost înființată în anul 1971 și se află în administrarea Parcului Natural Munții Maramureșului. Rezervația are ca scop protejarea populațiilor de cocoș de mesteacăn (*Lyrurus tetrix*). Vegetația rezervației este constituită 60% din pășuni de munte și 40% păduri de conifere și jnepenișuri acesta constituind habitatul cocoșului de mesteacăn.

Patrimoniul cultural

Încă de la începutul secolului al XIV-lea și până în 1920, Maramureșul avea ca hotare Carpații Păduroși și Munții Rodnei, Lăpușului, Oașului și Bârjavei, iar câmpia Tisei se întindea până la Teceu. În secolele XIII-XIV, voievodatul Maramureș era organizat în 7 cnezate, așezate pe văile râurilor - cnezate de vale, acestea fiind: Cnezatul Cuhea al Bogdăneștilor, Cnezatul Cosăului, Cnezatul Marei, Cnezatul Câmpulungului, Cnezatul Talaborului, Cnezatul Bârjavei și Cnezatul Varaliei sau sub cetate. Maramureșul, ca și nume este foarte vechi, pierzându-se în limba unui popor dispărut în negura istoriei, atestat documentar în 1199, când vine în contact cu ungurii.

Începând din secolul al XIV-lea, vecinul de la apus, regalitatea maghiară își face din ce în ce mai mult simțită prezența și în această zonă, infiltrând primele comunități de oaspeți pe valea Tisei. Modelul de organizare politică și militară al voievodatelor și cnezatelor de vale a dus la afirmarea identității etnice a românilor maramureșeni, care în secolele al XIV-lea și al XV-lea, în luptele duse împotriva tătarilor și altor năvălitori, se dovedesc a fi buni organizatori și oșteni, fiind recunoscuți în proprietățile lor din moși-stramoși de către regii maghiari, care deja și-au întins jurisdicția pe aceste meleaguri. Majoritatea covârșitoare a satelor din Maramureș sunt dintotdeauna românești, locuitorii acestora având statut de oameni liberi, la care s-a adăugat rangul de “nemeși”, adică de mici nobili.

Instituția de bază a societății maramureșene este *neamul*: neamul mare, care cuprinde pe toți cei înrudiți pe linie consangvină și poartă același nume de familie și neamul mic - familia restrânsă. În general, marile neamuri sunt înrudite între ele în cadrul aceleiași comunități, prin căsătorii între parteneri de același rang social, iar în situația că un neam nu-și găsește partener de rangul lui în cadrul comunității de origine, trece în altă comunitate. Această particularitate a avut o mare importanță în menținerea devălmășiei asupra proprietăților forestiere nemeșești.

Peisajul

Un element important al peisajului în cadrul Parcului Natural Munții Maramureșului, îl reprezintă mozaicul habitatelor, categoriilor de folosință, dovada utilizării responsabile a resurselor naturale de către comunitățile locale. Parcul Natural Munții Maramureșului este situat într-o zonă de graniță, fapt care i-a asigurat conservarea habitatelor și speciilor, teritoriile întinse de pădure rămânând nefragmentate. Accesul limitat și lipsa infrastructurii au făcut însă ca suprafața parcului să fie greu accesibilă turiștilor. Deasemenea, lipsa hărților turistice și a marcajelor îngreunează accesul turiștilor în parc, localnicii care cunosc zonele nefiind interesați de această activitate. Pe Valea Vaserului se înregistrează anual un număr tot mai mare de turiști. Aceștia sunt atrași, în principal de trenul cu aburi care se deplasează pe o cale ferată îngustă cu ecartament de 760 mm, dar și de peisajele naturale și sălbăticia locurilor. Călătoria pe Valea Vaserului este adesea comparată cu o întoarcere în timp. Numărul turiștilor pe Valea Vaserului este în continuă creștere, înregistrându-se aproximativ 25.000 de turiști în 2013, 30.000 în 2014 și 25.000 în 2015. Preponderent pe timpul verii sunt turiștii români veniți din întreaga țară, iar în lunile de toamnă, septembrie – octombrie, proporția majoritară o dețin străinii - germani, elvețieni, austrieci și britanici. Infrastructura este aproape inexistentă în partea de vest a parcului, insuficientă în zona Văii Vaserului și haotic dezvoltată în partea estică – zona Borșa, Borșa Complex.

Tradiții și obiceiuri

Frumusețile zonei, autenticitatea și modul de păstrare a tradițiilor locale au făcut din zona Maramureșului și implicit a parcului un brand național, și o destinație obligatorie pentru majoritatea turiștilor care ne vizitează țara.

Moștenirea culturală și tradițiile continue sunt printre cele mai valoroase bunuri ale Maramureșului.

În interiorul Parcului Natural Munții Maramureșului se păstrează încă multe gospodării tradiționale, iar bătrânii mai poartă încă vestitele costume populare, aici fiind principalul centru de cojocărit din zonă, în care se lucrează pieptare de piele cu broderii policrome și ținte metalice, pe lângă meșterii populari din zonă (lemnari, țesătoare, fierari) funcționează o serie de vâltori și horincii.

Calendar

Obiceiuri de Crăciun; Anul Nou, Crăciunul pe rit vechi Anul Nou pe rit vechi	25 decembrie, 1 ianuarie 7 ianuarie 13 ianuarie
Obiceiuri Bobotează:	6 ianuarie
Obiceiuri de Florii:	În funcție de data paștilor
Obiceiuri de Paști	
Mira la Huțul – Bistra	Mai
Sărbătoarea Narciselor – Repedea	Finele lunii Mai – începutul lunii Iunie
Obiceiuri de Rusalii	50 de zile după Paști
Hora la Prislop	August
Sânzienele	Iunie
Procesiune	15 August

Crăciunul; Anul Nou – Frumoasele obiceiuri și tradițiile de Crăciun, pline de semnificații, sunt încă vii în Maramureș. În noaptea de ajun, colindătorii sunt primiți în casele luminate și gătite de sărbătoare pentru a vesti Nașterea Domnului. În zona Parcului Natural Munții Maramureșului, și nu numai, se colindă la toate sărbătorile de iarnă, la Crăciun, la Anul Nou, la Bobotează și la Sântion (sf. Ion). Colindatul reprezintă o formă de urare și de vestire a Nașterii Domnului.

Dintre cele mai reprezentative colinde din zonă, cel mai spectaculos este Viflaemul, (forma arhaică, regională, pentru Bethlehem) care simbolizează episodul biblic al Nașterii Domnului. Personajele sunt Iosif, Maria, Irod, vestitorul, hangiu, îngerul, doi păstori, cei trei crai de la răsărit, doi ostasi, moartea, dracul, moșul și străjerul.

La Anul Nou, colindele cele mai întâlnite sunt, sorcova și plugușorul. Acestea vestesc trecerea în Noul An, prin urări specifice.

În unele comunități din Parcul Natural Munții Maramureșului, sărbătorile de iarnă se țin pe rit vechi, adică după calendarul iulian, predominant în întreaga Europă în Evul mediu.

Bobotează - Pentru a feri de rău și a aduce belșug, preotul stropește casele cu agheasmă, sosirea lui fiind vestită de cete de copii strigând "*Chiralexă*", această strigare are rolul de a pregăti oamenii de primirea preotului cu crucea: "Chiralexă, Doamne! Grâu de primăvară, Și prin pod și prin cămară, Ce-i a nost să ias-afară."

Obiceiuri de Florii - Credincioșii își împodobesc casele și porțile cu ramuri de salcie înflorite, numite mâțișoare și le vor păstra acolo tot anul pentru a alunga necazurile;

Obiceiuri de Paști - După ce și-au curățit trupul și sufletul prin post, maramureșenii sărbătoresc Sfintele Paște potrivit obiceiului: vopsesc ouă, participă la slujba de Înviere, sfințesc pască. Sărbătoarea Paștelui e cel mai bun prilej pentru a-i vedea pe moroșeni îmbrăcați în straie populare, pe ulițe, venind de la biserică sau stând pe băncile din fața porților.

"*Mira la Huțul*" este o sărbătoare specifică locului celebrată în luna mai. Evenimentul marchează urcarea turmelor de oi la stâne și este sărbătorit după tradiții și obiceiuri vechi, începând, conform tradiției, cu o slujbă religioasă de sfințire și binecuvântare a turmei de oi.

Sărbătoarea Narciselor – Repedea – Anual, în ultima duminică a lunii mai are loc la Repedea un festival dedicat rezervației „Poiana cu Narcise” prilej de sărbătoare populară, cu invitați din țară și de peste hotare.

Obiceiuri de Rusalii – Sunt sărbători religioase ale coborârii Duhului Sfânt, reprezentând praznicul binecuvântării, al roadelor, al spicelor și al belșugului. După slujba

religioasă se face o procesiune. Având în față praporii și icoana, protul și credincioși merg la marginea satului, unde se oficiază o slujbă de sfințire a târânei, se fac rugăciuni pentru recolte și se sfințește apa, din care fiecare credincios va lua acasă pentru a-și stropii gospodăria și recoltele. Cu această ocazie casele sunt împodobite cu crengi de tei, iasomie și ruji de Rusalii (bujori) și se culeg plante de leac. Sărbătoarea își are rădăcinile în sărbătoarea traco-romană Rosalia, sărbătoarea trandafirilor.

Hora la Prislop - "Hora de la Prislop" este un festival interjudețean care promovează datina, portul și cântecul popular și se desfășoară anual în duminica de după Sfânta Maria. La festival participă ansambluri din Maramureș, Suceava și Bistrița-Năsăud, care încing o faimoasă horă. De asemenea, sunt gătite mâncăruri tradiționale și are loc un târg al meșterilor populari. "Hora la Prislop", este o reluare a sărbătorilor numite Nedeile, ce aveau loc la Cornu Nedeii sau Cornedei, pe Geamănu și în Știol.

Sânzienele – "Făcliile" este una dintre cele mai spectaculoase manifestări populare. Aceasta are loc în seara ajunului sărbătorilor numite Sânziene și Sâmpetru, din luna iunie, când se învârt făclii, confecționate din vergele de brad sau de molid stropite cu rășină, legate într-un mănunchi.

Făcliile se învârtesc, după lăsarea întinericului, într-un loc cât mai înalt sau mai larg, sau pe culmile dealurilor. În noaptea de sânziene se culegeau ierburi de leac, deoarece se credea că în acea noapte efectul curative este mai mare.

Procesiune – La Sfântă Marie Mare, în 15 august, la mănăstirea Moisei, are loc o procesiune formată din grupuri de copii și tineri din satele din zonă. Grupurile pleacă din ajunul

sărbătorii, unele pe jos cântând cântece închinare Sfintei Maria pe tot parcursul drumului. Ajunși la mănăstire o înconjoară de trei ori, lucru ce îl vor repeta a doua zi, înainte și după liturghie. Îmbrăcați în haine albe, copiii și tinerii duc cu ei praporii, icoane ale Maicii Domnului și crucea. Procesiunea impresionează de fiecare dată. Dincolo de frumusețea costumelor și a imnurilor de slavă intonate, manifestarea pricinuită de hramul mănăstirii Moisei oferă o mostră de credință și spiritualitate românească.

Practicarea agriculturii

Agricultura și biodiversitatea sunt puternic interconectate și chiar interdependente. Biodiversitatea, prin intermediul ecosistemelor funcționale, poate furniza servicii esențiale agriculturii, precum combaterea dăunătorilor, polenizarea, iar agricultura poate ajuta la păstrarea habitatelor valoroase precum a pajiștilor și a peisajelor diversificate. Agricultura tradițională s-a dezvoltat o dată cu omul adaptându-se la condițiile geografice și prin urmare a fasonat frumoasele peisaje, pe care le putem admira azi în zona Maramureșului.

Agricultura tradițională are un efect pozitiv asupra biodiversității promovând astfel o relație pozitivă între agricultură și natură și mai ales între formele agriculturii tradiționale și managementul terenurilor agricole și conservarea biodiversității. Beneficiile biodiversității și ale ecosistemelor pentru productivitatea agricolă includ o polenizare mai bună, controlul dăunătorilor în mod natural, conservarea solului și a apei, și drept consecință, o cerere scăzută pentru imputuri externe și o producție de o calitate mai bună, valoare adăugată a produselor, capacitate de adaptare mai mare la nivelul sistemelor de producție agricolă în fața provocărilor schimbărilor climatice.

Beneficiile agriculturii sustenabile pentru întreprinderi, societate și indivizi include reducerea impactului negativ asupra mediului, conservarea biodiversității, estetică peisagistică, riscuri reduse pentru afaceri și atenuarea emisiilor de gaze de seră, conservarea diversității genetice a culturilor vegetale și a speciilor animalelor. Utilizarea sustenabilă a resurselor și menținerea ecosistemelor în stare de bună funcționare nu înseamnă doar protejarea mediului în sine, dar și un lucru vital pentru fermieri, pentru că astfel se asigură fertilitatea și productivitatea ecosistemelor agricole, fiind cheia competitivității și a siguranței hranei pe termen lung. Agricultură este motorul unei economii și punctul de polarizare social.

Obiective principale ale agriculturii durabile:

- asigurarea creșterii producției agricole cu luarea în considerare a conservării și protejării resurselor naturale regenerabile;
- asigurarea cerințelor esențiale ale oamenilor în contextul dezvoltării rurale;
- protejarea sănătății oamenilor și a mediului;
- asigurarea unei noi calități a produselor folosite pentru creșterea producției;
- asigurarea conservării și sporirii rezervelor de resurse;
- asigurarea unei restructurări tehnologice și menținerea sub control a posibilelor riscuri;
- asigurarea măsurilor de reglementare juridică, de aplicare a cercetării științifice și dezvoltare a serviciilor de informare, instruire și formare prin dezvoltarea și implementarea unor planuri și programe integrate, a unor bune practici agricole ecologice valabile și a unor măsuri de evaluare și monitorizare.

Măsurile privind protecția mediului legate de agricultură vizează următoarele aspecte:

- respectarea tehnologiilor de cultură, în special de către marile exploatații agricole, pentru a identifica posibilele afectări ale factorilor de mediu;

- gestionarea corespunzătoare a îngrășămintelor chimice, a produselor de uz fitosanitar, a combustibililor;
- exploatarea fermelor de animale în concordanță cu tehnologiile recomandate și gestionarea deșeurilor zootehnice în condiții de impact minim asupra factorilor de mediu;
- actualizarea periodică a situației unităților care desfășoară activități legate de agricultură (ferme agricole și zootehnice, unități de comercializare a pesticidelor, prestatori de servicii cu pesticide ș.a.);
- actualizarea situației referitoare la stocurile de deșeuri de pesticide (pesticide expirate, neomologate, neidentificate, inclusiv ambalaje de pesticide);
- gestionarea altor tipuri de deșeuri produse în unitățile cu profil agricol (mijloace auto și utilaje casate, cauciucuri uzate, baterii și acumulatori uzați, uleiuri uzate ș.a.).

Trasee turistice

Valea Vaserului (Haitul Măcârlău) – Băile Borșa

Marcaj traseu: Triunghi roșu

Lungime traseu: 15 km

Durată traseu: 5 – 6 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Marcajul turistic pornește de la barajul (hait, stăvilar) Măcârlău, construit din piatră, în anul 1850 în vederea acumulării de apă necesară transportului lemnului – plutărit, obiectiv turistic unic în țară, traversăm Vaserul pe coronamentul acestuia, marcajul coboară pe malul stâng, trece podul de peste valea Măcârlău, după care urcăm pe drumul industrial ce duce la fosta colonie minieră de la Măcârlău, aflată ca confluență cu valea Lucăciosa, lăsând în dreapta valea Mirajul Mic. Traseul trece prin incinta fostei colonii, urcă în serpentine pe drumul ce duce la galeriile de exploatare, în prezent închise, traversând valea de două ori, după care se ajunge la prima galerie de mină, borna silvică VI/66, având o imensă haldă de steril în față. Marcajul urmărește drumul ce urcă pe piciorul dintre văile Măcârlău și Lucăciosa până la refugiul montan Lucăciosa, aflat în partea nordică a șei omonime, având în dreapta spectaculoasa creastă a Masivului Torioaga cu cel mai înalt vârf din zonă - Torioaga Militară 1930 m și în stânga Piciorul Caprii 1804 m .

Din Șaua Lucăciosa 1641 m, traseul turistic coboară prin pădure, în serpentine, până la primele galerii, iar de aici pe drumul industrial la fosta colonie minieră de la Gura Băii, până în locul numit La Tăietură, aici drumul a fost săpat în stâncă pentru a traversa un picior secundar, de unde marcajul cotește în dreapta pe un vâlcet, ajungând la fosta Mină 23 August, mai jos de intrarea în galeria de coastă, lungă de 4600 m, care traversează masivul, până în valea Ivășcoia. De aici marcajul urmărește drumul ce coboară pe Valea Secu, până în centrul localității miniere Baia Borșa, pe tot traseul de coborâre avem în față versantul nordic al vârfului Pietrosu Rodnei, 2303 m, cu cele trei căldări glaciare. Acest traseu face legătura cea mai facilă, pe jos, dintre valea Vaserului și o localitate, unind două zone turistice distincte.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Ref. montan Șuligu – Borcutul Șuligu

Marcaj traseu: Punct roșu

Lungime traseu: 1 km

Durată traseu: ½ ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Izvorul mineral Șuligu este cunoscut și apreciat pentru calitățile curative încă din sec XIX, fiind și îmbuteliat pentru consum intern. În față se remarcă un apreciat depozit de travertin. Marcajul turistic urmărește drumul forestier de-a lungul văii Șuligu de Sus, până la prima confluență circa 1 km.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Complex Făina – Borcutul Mihoiaia

Marcaj traseu: Punct albastru

Lungime traseu: 800 m

Durață traseu: 45 min

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Borcutul Mihoiaia este o apă naturală carbogazoasă foarte apreciată de către localnici pentru calitățile gustative.

La borcut se poate ajunge pe marcajul turistic ce pornește din fața cabanelor silvice, amonte până la confluența cu valea Mihoiaia, traversează valea Vaser pe o punte, urmărește drumul forestier de-a lungul văii, până la un podeț de beton, circa 1,2 km. Izvorul este amenajat într-o ciutură, în malul stâng al văii .

Pe parcursul excursiei nu vă abateți de la traseul marcat

Echipament minim necesar:

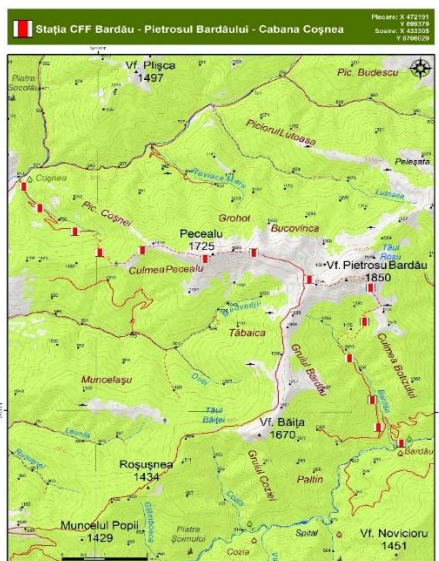
Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Stația CFF Bardău - Pietrosu Bardăului - Cabana Coșnea

Marcaj traseu: Bandă roșie

Lungime traseu: 25 km

Durață traseu: 10-12 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

De la cantonul silvic Bardău traversăm Vaserul pe pod, urmând drumul auto de pe valea Bardău, lăsând ceva mai sus o ramificație spre dreapta. Mai sus drumul trece în malul drept și după 45 de minute de mers ajungem într-o poieniță, de unde marcajul cotește brusc spre dreapta, tot pe drumul forestier. După cca 2 ore de mers ajungem la o confluență (pe ultimul tronson, drumul auto e continuat de un drum de tractor). De aici marcajul urmează drumul de tractor ce urcă spre dreapta prin zona defrișată. De la partea superioară a defrișării, marcajul urmează un hățiş de oi ce urcă accentuat prin pădure, până într-o poiană, pe care o traversăm în urcuș. După ce traversează o rariște de conifere, marcajul ajunge pe culme, în pășune (1536 m). Poteca marcată urcă prelung pe culme, până la baza cupolei de gresie a vârfului Pietrosu Bardău. Marcajul urmează în continuare hățişul vitelor pe muchia stâncoasă, evitând porțiunile mai abrupte de obicei prin stânga muchiei. Ajungem pe un platou și după 4-5 ore de urcuș, sosim pe vârful Pietrosu Bardăului (1850 m), locul cu cea mai amplă priveliște asupra munților Maramureșului. De aici poteca străbate în continuare platoul cu mici ochiuri de apă, coborând spre stânga, prin rariștea de conifere. Marcajul urmează apoi creasta spre dreapta, peste o mică

proeminență a ei, până în drumul de tractor din șaua dintre Pietrosu Bardău și Bucovinca (în stânga pe drumul de tractor se ajunge în câteva minute la un izvor).

Marcajul urmează în continuare drumul de tractor în urcuș, ocolind prin stânga vârful Bucovinca (1763 m). Din capătul drumului de tractor, marcajul urmează un hățiş slab conturat, prin brădetul tânăr, până în șaua dintre vârfurile Bucovinca și Pecealu. În continuare, poteca bine conturată urcă prin desiș de brazi și jnepeni până în vârful Pecealul (1724 m), coborând apoi prelung prin pădure și prin poieni. În continuare poteca ocolește o proeminență prin stânga și se înscrie apoi pe piciorul ce se desprinde din acest mic vârf. De aici începe un drum de tractor ce coboară accentuat pe picior până la văcăriștea Pecealu. Dincolo de aceasta, părăsim drumul de tractor, coborând pieziș spre dreapta pe potecă, până ce dăm de alt drum de tractor. Acesta coboară în serpentine în valea Coșnea, ajungând în vale, puțin în amonte de capătul drumului forestier. Mai sunt de străbătut încă cca 2 km pe drumul forestier de pe valea Coșnea, până la cabana de vânatoare Coșnea, din capătul cătunului Luhei al comunei Poienile de Sub Munte.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Cabana Coșnea–valea Paulic – Stanisoara – Vf. Mihailecu –Lacul Vinderel

Marcaj traseu: Bandă roșie

Lungime traseu: 15 km

Durată traseu: 5-6 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

De la cabana Coșnea marcajul coboară până la confluența cu valea Paulic. Traversăm valea Ruscova și în continuare pe drumul de pe valea Paulic cca 500 m. Părăsim valea, urcăm în serpentine printre grupuri de case din Smereca. Poteca intră în pădurea de amestec fag și molid, părăsind în dreapta piatra Socolău. Traversăm două poieni după care ajungem la stâna din Stânișoara aflată în gol de munte la limita superioară a pădurii. Marcajul urcă până sub creasta Mihailecu. Apoi poteca urcă în serpentine până la liziera pădurii în creastă. Urmăm creasta Mihailecu printre blocuri de lapiezuri până în punctul cel mai înalt, acesta fiind vf. Mihailecu 1917 m. Din vârf poteca coboară accentuat până la lacul Vinderel.

Echipament minim necesar:

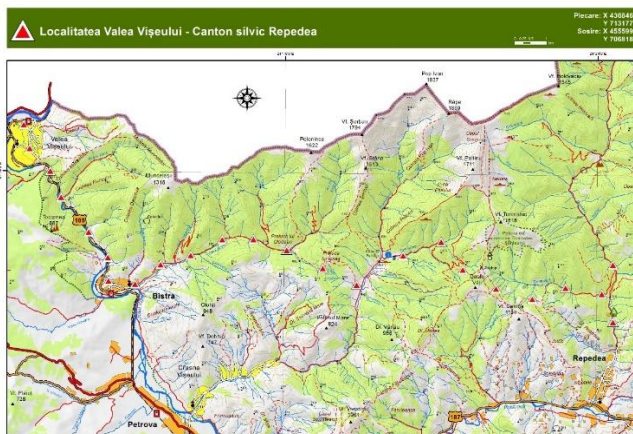
Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Localitatea Valea Vișeuului – canton silvic Repedea

Marcaj traseu: Triunghi roșu

Lungime traseu: 26 km

Durată traseu: 10-12 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Valea Vișeuului, localitate aflată la confluența văilor Tisa și Vișeu la altitudinea de 388 m, aparține administrativ de comuna Bistra, fiind cea mai apropiată localitate de centrul

geografic al Europei – 6 km. Intrarea în Defileul Vișeuului, lungimea defileului este de 4,5 km. Pe această porțiune râul Vișeu se constituie dintr-un habitat ideal pentru cel mai mare salmonid din apele de munte, lostrița (Hucho hucho). Lostrița urcă pâna la confluența râului Vișeuului cu valea Ruscova.

Localitatea Bistra, centru de comună aflată pe DJ 185, cu stație CFR (Salva – Sighetu Marmăției). Aici are loc festivalul Mira (sâmbra oilor) acesta având loc la începutul lunii mai. Potecile nemarcate ne conduc spre vârfurile Poloninca 1623 m și Șerban 1794 m.

Din centrul localității Valea Vișeuului traseul turistic urmărește ulița care merge spre biserica ortodoxă, iar apoi lăsând biserica în stânga, ajungem din nou în drumul care leaga localitatea Valea Vișeuului de localitatea Bistra. Lăsăm în dreapta confluența cu valea Luheiului și urmăm în amonte defileul Vișeuului pâna la intrarea în localitatea Bistra.

De acolo părăsim drumul județean și o luăm în stânga urcând pe terasa Văii Vișeuului, și pe o uliță comunală ajungem în dreptul bisericii din Bistra. De aici marcajul urmează drumul de pe Valea Bistra până în poiana Preluca lui Ionaș aflată pe culmea ce desparte Valea Bistra de Valea Frumușaua, aval de confluența Tomnatecului cu Frumușaua la circa 1 km. De acolo se ajunge la cabana Paltinu după care poteca urmează drumul forestier de pe Valea Tomnatecului pe o distanță de aproximativ 4 km, apoi poteca urcă pe firul unui pârâu până în șaua dintre vârful Tomnatec și vârful Vâjii, unde întâlnim marcajul bandă albastră ce vine din localitatea Repedeș.

De aici se urmează poteca în direcția est în tandem cu marcajul bandă galbenă până în șaua dintre vârful Certina și vârful Prislop. Marcajul coboară în serpentine aval de borcutul din Valea Tomnatecului. De aici se coboară până la confluența cu valea Repedeș iar de acolo se parcurge aproximativ 1 km până la Cantonul Silvic Repedeș.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Localitatea Repedeș-Pietricea –Lacul Vinderel

Marcaj traseu: Bandă albastră

Lungime traseu: 12 km

Durată traseu: 4-5 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Acest marcaj este varianta cea mai scurtă de a ajunge la lacul Vinderel. Din centrul localității marcajul urmărește drumul de pe valea Repedeș, iar după cca. 4 km ajunge la Cantonul Silvic Repedeș. Continuăm drumul până la confluența cu valea Tomnatecu.

De aici traversăm valea Repedeș urcând în serpentine până în golul de munte de sub Pietricea. Urcăm pe direcția nord într-o mică șa având în dreapta un lac nival. În continuare poteca urcă accentuat până întâlnește poteca ce vine pe la stâna din Runea.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Localitatea Repedeș – Chicera –Lacul Vinderel

Marcaj traseu: Bandă albastră

Lungime traseu: 10 km

Durată traseu: 4-5 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Din centrul localității Repedeș marcajul urmează ulița care duce la școală. Din colțul școlii poteca marcată își schimbă direcția spre est urcând în serpentine printre gospodăriile răslețe din zona Poposala. Intrăm în pădure lăsând în stânga creasta și vârful Chicera. Se ajunge la stâna din Laba. De aici poteca urcă accentuat, trece pe lângă stâna din Runea lăsând în dreapta culmea Rugașul. Ajungem într-o mică șa de unde avem pentru prima dată piramida masivului Farcău. Poteca continuă pe curba de nivel, traversează câteva izvoare torențiale, ajungând după cca. 1 ora la lacul Vinderel.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Pasul Prislop – Cabana Fântâna Stanchii- Săua Galiu –Vf. Toroioga

Marcaj traseu: Bandă roșie

Lungime traseu: 27 km

Durată traseu: 10-11 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Din pasul Prislop urmăm spre nord drumul auto prin Preluci-Tarnița Țâfa, ocolim vf. Hăjmaru pe la est, apoi vf. Cornul Nedeii pe la vest. Ocolim tot pe la vest vf. Strungi și ajungem la cabana Fântâna Stanchii. De aici drumul coboară în Tarnița Bălăsini, de unde urmăm în continuare poteca pietruită numită “Drumul războiului”. Ocolim pe la sud vf. Jupania trecând printr-o succesiune de poieni, până pe Piciorul Gajei, de unde poteca cotește spre nord. Coborâm apoi spre stânga în poiana Prislopul Cataramei, continuăm pe culme, apoi în stânga acesteia ajungem la un drum de tractor pe care vom urca spre vf. Măgura Cataramei. De aici drumul de tractor coboară în șaua Gâliu, în drumul auto transversal ce leagă Baia Borșa de obârșia Vaserului;

Traseul ce face legătura cu traseul de creastă al munților Rodnei, frecvent utilizat de cei ce combină parcurgerea munților Rodnei cu o coborâre pe V. Vaserului. Marcajul va fi continuat spre vârful Toroiaga.

Echipament minim necesar:

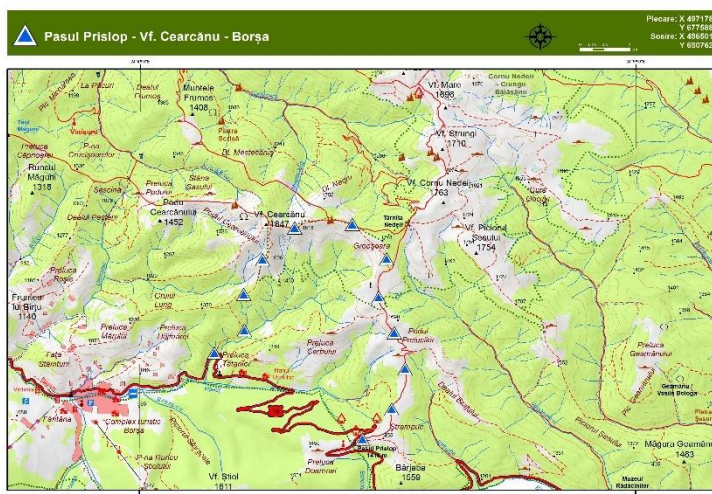
Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Pasul Prislop – Vf. Cearcănu 1847 m - Borșa

Marcaj traseu: triunghi albastru

Lungime traseu: 10 km

Durață traseu: 4 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil

Din complexul turistic Borșa, pe valea Furului, facem dreapta pe o potecă apoi ajungem în Poiana Mărului. De aici, după un urcuș susținut, ajungem în Vârful Cearcănu. Traseul coboară apoi spre șaua de la sud de Vârful Negru traversând o porțiune prin jnepeniș și continuă în serpentine până la intersecția cu drumul ce duce la Cabana Fântâna Stanchii. De aici urmărim drumul pietruit până în Pasul Prislop, după care marcajul urmărește drumul ce duce la cabana Fântâna Stanchii, pe direcția nord, lasând în dreapta Vârful Prislop. Drumul urcă în serpentine spre culmea Preluca Cerbului, după care traversăm prin jnepeniș o mică șa, iar un ultim urcuș ne scoate în Vârful Cearcănu după 3-4 ore. Din vârf se coboară o pantă abruptă, ajungând la obârșia văii Cercănel, iar pe drumul de culme ajungem în Poiana Mărului. Spre stânga ne îndreptăm către potecă ce ne conduce în valea Furului, iar de aici pe drumul național până în complex.

Sesuri (valea Bistritei Aurii) – Fantana Stanchii – Dealul Bucatii – Mina Burloaia-Vinișoru

Marcaj traseu: Punct roșu

Lungime traseu: 25 km

Durață traseu: 9-10 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

De la Șesuri (DN 18) se urmează DF pe V. Șesuri, apoi la dreapta pe V. Mostim și de la confluența cu V. Zimbroslava, înainte pe V. Fântânele. După cca 9 km, aproape de capătul DF, un drum de tractor urcă în versantul stâng și la prima ramificație, din acesta se desprinde spre stânga prin brădetul tânăr, poteca marcată ce urcă până în Poiana Fântânele.

De aici drumul de tractor ne conduce în poiana Sălășimuri, apoi coboară prin pădure la Gura Obcinii și ceva mai încolo se ajunge în golul alpin. Drumul de tractor cotește la dreapta, dă în drumul auto de acces la stâna Muncelașu și urcă pe acesta până în culme, unde în șa ajunge în drumul auto ce vine din pasul Prislop (traseul 2.2). Urmează o porțiune comună cu traseul bandă roșie până la cabana Fântâna Stanchii, de unde marcajul punct roșu cotește la stânga pe drumul auto ce ocolește pe la sud vf. Fântâna Stanchii.

Drumul coboară, ajunge mai jos pe picior și în punctul în care drumul coboară în dreapta spre V. Bălășinii, vom continua pe drumul de tractor de pe creastă. Trecem printr-o succesiune de poieni și din ultima poteca ocolește piciorul prin dreapta, coborând spre stânga spre V.

Țâșlișoara, ajungând pe halda galeriei Dealul Bucății. În continuare marcajul urmează drumul auto în aval până la podul din V. Bălăsinei, puțin amonte de clădirile fostei mine Burloaia.

Echipament minim necesar:

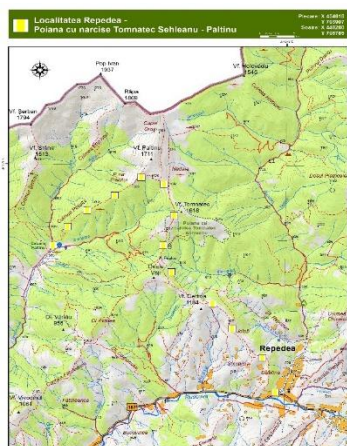
Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

Loc. Repedeș - Poiana cu narcise - Paltinu

Marcaj traseu: Banda galbena

Lungime traseu: 15 km

Durață traseu: 6- 7 ore

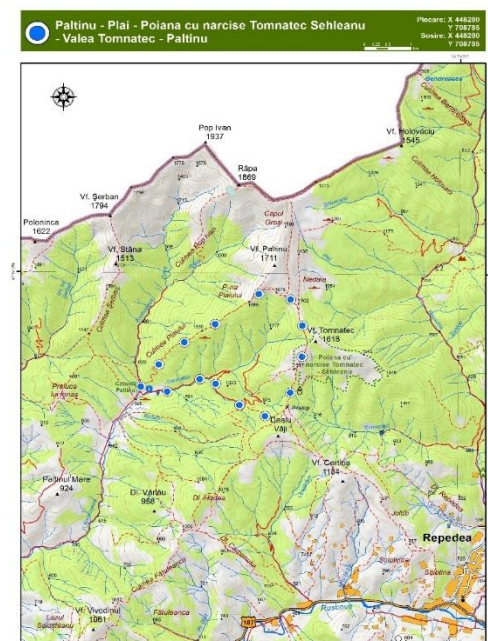
Dificultate: Medie, iarna dificil.

Marcajul pornește de la podul de peste valea Repedeș. Coboară pe drumul județean cca. 200 m după care ne îndreptăm spre creasta dintre valea Repedeș și valea Miclușa. În continuare poteca marcată urcă în serpentine prin poieni cu pitorești sălașuri de vara. Se ajunge în locul numit Prislop de unde poteca ocolește prin dreapta Vârful Certina 1184 m, unde întâlnim marcajul triunghi roșu ce vine de pe valea Repedeș. În tandem poteca urcă pe creasta dintre Vârful Certina și Vâjii.

Lăsăm în stânga Vârful Vâjii, poteca traversează o pădure de fag aflată în versantul drept al văii Tomnatecul ajungând în poiana din șaua dintre Vârful Tomnatecu și Vâjii. Părăsim marcajul triunghi roșu ce duce la Paltinu și urcăm în direcția nord spre Poiana cu narcise lăsând în dreapta vâcăriștea din Sehleanu.

Traversăm Poiana cu narcise într-un urcuș ușor intram în pădurea de molid, lăsând în dreapta Vârful Tomnatecul ajungând într-o șa marcată de o cruce. De aici poteca marcată urcă în stânga spre culmea Plaiului unde întâlnim o potecă pastorală ce vine din Capu Grosilor. Trecem pe lângă un izvor, lăsăm în dreapta Vârful Plai, coborâm pe culmea Plaiului pe la stâna din Plai. Poteca coboară în serpentine prin gol de munte și apoi prin pădure de fag pe direcția vest la cabana Paltinu.

Paltinu – Plai – Poiana cu Narcise Tomnatec Sehlean – valea Tomnatec

Marcaj traseu: punct albastru

Lungime traseu: 13 km

Durată traseu: 5 - 6 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil.

Traseul urcă de la cabana Paltinu, pe marcajul bandă galbenă, în serpentine pe piciorul Plaiului prin pădurea de fag și apoi prin golul de munte până la stâna din Plai. Marcajul ne scoate aproape de vf. Plai pe care îl lăsăm în stânga, poteca urmărește curba de nivel, trecem pe lângă un izvor după care coboară într-o șa marcată de o cruce. Schimbăm direcția de mers, îndreptându-ne spre sud, urcăm puțin, intrăm în pădurea de molid, lasând în stânga vf. Tomnatec. Poteca urmărește curba de nivel soțându-ne în Poiana cu Narcise Tomnatec

Sehlean. De aici în coborâre traversăm poiana, îndreptându-ne spre vest pe un picior secundar care ne scoate în drumul forestier care urcă de pe valea Hututeanca și continuă pe valea Tomnatecului până la Paltin. Înainte de a ajunge la cabană, cca. 500 m peste vale este amenajat un izvor de apă minerală (borcut). Acces: pe valea Frumușeaua se poate merge cu autoturismul până la Centrul de Informare și Cercetare Paltin, iar de acolo pe jos.

Bistra- Vârful Tocarnea

Marcaj traseu: punct galben

Lungime traseu: 7 Km

Durață traseu: 4 ore

Dificultate: Medie, iarna dificil

La ieșirea din localitatea Bistra și la intrarea în Defileul Vișeuului, traversăm râul Vișeu pe o potecă ce conduce prin gospodăriile localnicilor până în pârâul Tocarnea. Traversăm pârâul Tocarnea și începem urcușul prin pădure, pe o culme stâncoasă, de unde avem o vedere generală asupra văii Vișeuului. Poteca ne scoate în culmea principală printr-o pădure de stejar, unde se află casa lui Româniuc. În pădurea de amestec traversăm o zonă cu blocuri de calcar și, îndreptându-ne spre dreapta, ajungem pe o stâncă - loc minunat de belvedere asupra Defileului Vișeuului - a localității Bistra și a malului drept al Tisei din Ucraina.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

+ harta + emoticons cu reguli de vizitare

Valea Vaserului- Statia Paltin- Punct de belvedere Valea Vaserului

Marcaj traseu: punct roșu

Lungime traseu: 2 Km

Durată traseu: 40 minute

Dificultate: ușor, iarna mediu

Acest traseu își propune să vină în completarea unei experiențe de neuitat- călătoria cu Mocănița pe una dintre cele mai spectaculoase și cunoscute văii din Maramureș și să dezvălui farmecul, unicitatea și importanța pădurii pentru conservarea naturii și păstrarea identității culturale a Maramureșului. Pe acest traseu se pornește din stația Paltin, pe parcursul caruia se poate admira farmecul pădurilor de fag cu exemplare semețe și misterul pădurilor de rășinoase și puteți încerca gustul dulce acrișor al fructelor de pădure. Frumusețile peisajului i se adaugă numărul mare de plante și animale ocrotite, rezultând astfel responsabilitatea de a se păstra aceasta zonă într-o stare cât mai apropiată de cea naturală.

Echipament minim necesar:

Ghete sau semighete

Pelerină de ploaie

Pantaloni lungi

Pălărie de soare

+ harta + emoticons cu reguli de vizitare

Centrul de Cercetare și Informare Paltin - Valea Lespedea - Valea Lupului - Dealul Obcina - Valea Drahmirov - DJ 187 - Valea Lespedea - Centrul de Cercetare și Informare Paltin

De la Centrul de Cercetare și Informare Paltinu se parcurge drumul forestier amplasat de-a lungul văii Tomnatec aproximativ 2 km după care se traversează pârâul în dreapta. Se urmează în urcare un drum vechi forestier până în creastă. În apropierea crestei se parcurge o potecă lată de circa 50 cm și lungă de circa 40 cm. Din creastă urmăm drumul forestier ocolind prin stânga dealul Hodea după care urmează o coborâre pe un drum de căruța până în valea Lespedea. Părăsind Valea Lespedea se continuă deplasarea pe DJ 187 înspre dreapta paralel cu râul Ruscova aproximativ 10 km după care se cotește stânga pe Valea Lupului care se urmează pe un drum de căruța până pe creasta Obcina. De pe creasta Obcina se coboară pe Valea Drahmirov tot pe un drum de căruța până în DJ 187. De aici continuăm deplasarea pe drumul descris anterior până la Centrul de Cercetare și Informare Paltinu. De pe traseul numărul 1 se poate ajunge pe traseul numărul 2 printr-o legătură de 9 km lungime, respectiv: Dealul Seci - Cătunul Obcina - Vf. Maxim - Culmea Obcina

Vișeu de Sus - V. Peștilor - Dealul Seci - V. Vinului - Vișeu de Sus - circuit – 20 km

Marcaj traseu: „C” - roșu pe fundal alb

Lungime traseu: 20 km

Durață traseu: 3 ore

Dificultate: medie

Traseul cicloturistic pornește din piața agroalimentară a orașului Vișeu de Sus de la podul râului Vaser, continuând pe strada 1 Mai până la confluența Valea Peștilor- Valea Vaser. Din acest punct traseul urmează drumul forestier amplasat de-a lungul văii Peștilor până la locul numit "poligon" (un fost poligon militar), iar de aici înspre stânga pe un drum de căruța până în dealul Seci (825 m). Înspre stânga se coboară în Valea Vinului, se continuă pe această vale pe un drum de căruța până la confluența Valea Vinului- Vișeu după care înspre stânga pe digul stâng tehnic al râului Vișeu se ajunge în centrul orașului Vișeu de Sus.

Reguli de vizitare în Parcul Natural Munții Maramureșului:

- În Parcul Natural Munții Maramureșului sunt permise activități de turism, cu respectarea legislației în vigoare, a planului de management și a regulamentului.
- Accesul în aria naturală protejată este permis turiștilor în urma achitării tarifului de vizitare instituit de APNMM, aprobat de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului, conform legii.

- Tariful de vizitare poate fi inclus și în contravaloarea serviciilor de cazare și/sau transport, în baza protocoalelor de colaborare încheiate de APNMM cu administrațiile publice locale și/sau proprietarii/administratorii obiectivelor turistice
- Vizitarea ariei naturale protejate fără plata tarifului de vizitare este interzisă.
- Vizitarea ariei naturale protejate este permisă numai pe traseele/potecile marcate și pe drumurile deschise accesului publicului, și semnalizate ca atare, cu respectarea instrucțiunilor de pe panourile informative cu care sunt echipate acestea.
- Este interzisă părăsirea drumurilor deschise accesului publicului, a traseelor turistice/ potecilor marcate, publicate pe pagina web a administrației parcului.
- Vizitarea unor habitate caracteristice pentru specii de floră și faună protejate, situri de interes conservativ, în afara traseelor/potecilor turistice, este permisă doar în prezența rangerilor/ ghizilor de turism din cadrul APNMM, dacă în planul de management nu sunt prevăzute restricții de vizitare a zonelor vizate.
- Camparea pe teritoriul ariei naturale protejate se face numai în locurile special amenajate, avizate de APNMM.
- În perimetrul ariei naturale protejate este interzisă montarea corturilor în afara locurilor special amenajate și semnalizate.
- În zonele de campare sunt interzise:
 - săparea de șanțuri în jurul locurilor de amplasare a corturilor, utilizarea sub corturi a oricăror materiale de origine vegetală precum: cetină, ferigi, mușchi, brazde de iarbă;
 - amplasarea de alte amenajări cum ar fi umbrare, îngrădituri și altele asemenea, care pot duce la degradarea peisajului;
 - realizarea de vetre de foc de către vizitatori.
- Camparea în locurile special amenajate, poate fi interzisă temporar de către APNMM, în cazul în care se constată degradarea mediului sau frecventarea acestora de către carnasieri mari.
- Aprinderea focurilor pe teritoriul ariei naturale protejate este permisă doar în locurile special amenajate și semnalizate.
- Se interzice tăierea ilegală, incendierea, distrugerea sau degradarea prin orice mijloace a jneapănului, sau a tufișurilor din zona alpină.

- Se interzice tăierea, ruperea sau scoaterea din rădăcini a arborilor, puiștilor sau lăstarilor, precum și însușirea celor ruși sau doborâți de fenomene naturale, de către persoane neautorizate.
- În aria naturală protejată este strict interzisă hrănirea voluntară, de către turiști, a animalelor sălbatice.
- Accesul turiștilor însoțiți de câini în aria naturală protejată este permis doar în condițiile în care câinii sunt ținuți permanent în lesă.
- Perturbarea liniștii în perimetrul ariei naturale protejate este interzisă.
- Se interzice marcarea de către persoane neautorizate, a traseelor/potecilor turistice.
- Este strict interzisă distrugerea sau degradarea panourilor informative și indicatoare, precum și a plăcilor, stâlpilor și/sau a semnelor de marcaj de pe traseele/potecile turistice.
- Se interzice degradarea traseelor/potecilor turistice, marcajelor, panourilor informative, refugiilor, adăposturilor, podețelor, barierelor, sau a oricărei alte construcții sau amenajări de pe teritoriul ariei naturale protejate.
- Contravaloarea bunurilor distruse/degradate și a lucrărilor de refacere a acestora, va fi suportată de către persoanele vinovate, în condițiile legii.
- Scăldatul și utilizarea de detergenți pentru spălare, în apele curgătoare și în lacurile de munte sunt interzise.
- Spălarea autovehiculelor sau a altor mijloace de locomoție în apele naturale din perimetrul ariei naturale protejate este interzisă.
- Accesul pe raza ariei naturale protejate cu mijloace motorizate, în afara drumurilor deschise accesului publicului, este permisă deținătorilor cu orice titlu de terenuri, cabane și alte bunuri imobile, în scopul bunei gospodării a acestora, precum și reprezentanților gestionarilor fondurilor cinegetice, echipelor de intervenție ale autorităților cu competente pe raza ariei naturale protejate și organelor de control, în condițiile legii.
- Pe teritoriul ariei naturale protejate, mountain biking-ul sportiv poate fi practicat doar pe traseele special amenajate și semnalizate corespunzător.
- APNMM monitorizează turismul în aria naturală protejată, în vederea stabilirii impactului acestei activități asupra elementelor patrimoniului natural protejat și pentru stabilirea măsurilor de management ce se impun, inclusiv a celor de

restricționare a accesului turiștilor în anumite zone, sau în anumite perioade, dacă acest lucru se impune pentru conservarea biodiversității.

- Fotografierea și/sau filmarea în scop comercial, fără aprobarea APNMM și fără plata tarifelor stabilite de APNMM este interzisă.
- Fotografierea sau filmarea în scop comercial a faunei sălbatice se va face doar cu aprobarea APNMM, în prezența unui reprezentant al acesteia.
- Realizarea și administrarea domeniului schiabil, va avea la bază principiile de conservare și protejare a patrimoniului natural și va respecta următoarele reguli minime:
 - realizarea de noi pârtii se poate realiza numai în zona de dezvoltare durabilă a parcului, pe baza studiilor de evaluare a impactului asupra mediului, în baza avizului APNMM emis în baza avizului favorabil al Consiliului Științific, cu respectarea prevederilor legale;
 - amenajarea și întreținerea pârtiilor în vederea păstrării caracteristicilor tehnice pe baza cărora au fost omologate, se va face în baza avizului APNMM emis în baza avizului favorabil al Consiliului Științific, cu respectarea prevederilor legale;
 - întreținerea pârtiilor în sezonul de iarnă, se va face astfel încât stratul de zăpadă de pe acestea, să asigure protecția vegetației erbacee de pe suprafața pârtiei;
 - este interzisă deplasarea utilajelor de întreținere a pârtiilor în perioada de iarnă pe suprafețele neacoperite de zăpadă.
- Organizarea de competiții, tabere, cursuri, manifestări de grup de orice fel, care presupun accesul în zona ariei naturale protejate, se realizează cu înștiințarea prealabilă a serviciilor publice de Salvamont, ulterior obținerii acordului APNMM.
- Acțiunea de silvoturism va fi organizată de către APNMM în colaborare cu administratorii de drept ai fondurilor: forestier, cinegetic și piscicol, cu respectarea prevederilor prezentului regulament, planului de management și legislației incidente.
- Regimul deșeurilor pe teritoriul ariei naturale protejate se reglementează astfel:
 - este interzisă abandonarea, incinerarea sau depozitarea necontrolată a deșeurilor de orice fel;
 - turiștii au obligația de a-și evacua deșeurile pe care le generează pe timpul vizitării ariei naturale protejate, în afara acesteia, în locuri special amenajate;

- depozitarea temporară a deșeurilor provenite din activitatea cabanelor, punctelor de alimentație publică și a altor unități de cazare se realizează în spațiile special amenajate, cu respectarea condițiilor specificate în autorizația de mediu și avizul eliberat de către APNMM;
- responsabilitatea depozitării temporare a deșeurilor generate conform celor precizate la litera c), revine deținătorilor acestora și se realizează cu respectarea normelor legale, astfel încât să nu existe posibilități de acces pentru câini și animale sălbatice;
- administratorii cabanelor, hotelurilor, pensiunilor precum și a punctelor de alimentație publică aflate în perimetrul ariei naturale protejate, au obligația de a efectua permanent igienizarea de resturi menajere a suprafețelor din jurul acestor locații;
- gestionarea deșeurilor generate sau abandonate pe terenurile situate în intravilan, deținute în regim de proprietate publică sau privată, revine proprietarilor/administratorilor/ deținătorilor acestora;
- administratorii/propietarii/deținătorii terenurilor aflate în perimetrul ariei naturale protejate au obligația de a igieniza permanent suprafețele afectate de depozitățile necontrolate de deșeuri și de a lua măsuri de prevenire a poluării mediului pe suprafața deținută;
- persoanele fizice și juridice ce dețin bunuri sau desfășoară activități cu caracter comercial în aria naturală protejată, generatoare de deșeuri, vor asigura evacuarea deșeurilor proprii, făcând dovada predării acestora la depozitele autorizate, sau prestatorilor autorizați ai serviciilor de salubritate;
- agenții economici având ca obiect de activitate exploatarea masei lemnoase, colectarea de fructe de pădure, plante medicinale și ciuperci din flora spontană, au obligația de a evacua periodic deșeurile rezultate ca urmare a activității personalului de deservire, cât și deșeurile rezultate în urma întreținerii utilajelor din dotare (ambalaje, produse petroliere, etc).
- amplasarea de adăposturi pentru animale sau împrejmuiri având același scop este interzisă la o distanță mai mică de 50 metri de cursurile de apă.
 - Capturarea fără drept a oricăror specii de faună sălbatică de pe teritoriul ariei naturale protejate este strict interzisă.
 - Distrugerea bârlogurilor, cuiburilor păsărilor sau colectarea ouălor acestora în aria naturală protejată este strict interzisă.

- Recoltarea cetinei de brad se poate face doar de pe arborii ce fac obiectul exploatării, din partizile autorizate. Este interzisă recoltarea de cetină din arbori pe picior sau de pe puieti.
- Recoltarea de ciuperci, fructe de pădure, plante medicinale în scopul comercializării acestora, se va face doar cu acordul APNMM.
- În zonele de protecție integrală este interzisă recoltarea speciilor de interes conservativ, precum și a ciupercilor, fructelor de pădure, plantelor medicinale sau decorative, în scopul comercializării acestora.
- Colectarea de specii de floră, faună, roci, minerale, speleoteme, fosile, etc. se face numai cu avizul APNMM și cu respectarea prevederilor legale.